

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет філології

Кафедра української мови

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: «Мікротопонімія сіл Замулинці та Матеївці Коломийського району
Івано-Франківської області»

Виконала: студентка II курсу,
групи Узмф-21
спеціальності 035 Філологія.
035.01 Українська мова та література
Попович В. Б.

Керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Грещук В. В.

Рецензент – кандидат філологічних наук,
доцент Лазарович О. М.

Івано-Франківськ – 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Попович В.Б. Мікротопонімія сіл Замулинці та Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області. Спеціальність 035 «Філологія», спеціалізація «Українська мова та література», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ 2023

У магістерській роботі здійснено семантичний аналіз та структурно-словотвірний аналіз мікротопонімів села Замулинці та села Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області.

Досліджено стан вивчення мікротопонімії в українському мовознавстві, описано особливості номінації географічних назв, зібрано найменування малих географічних назв на обстежуваній території, здійснено поділ пропріальних одиниць на групи з огляду на семантику базових назв та структурну будову.

Також на основі вивчених наукових праць розкрито сутність та ознаки понять «мікротопоніми», «ономастика», «відантропонімні назви», «відзоонімні назви», «відфітонімні назви».

Ключові слова: топонімія, мікротопонімія, ономастика, відантропонімні назви, мікроойконіми, омоніми, гідроніми.

SUMMARY

Popovych V.B. Microtoponymy of the villages of Zamulintsi and Mateivtsi, Kolomyia district, Ivano-Frankivsk region. Specialty 035 "Philology", specialization "Ukrainian language and literature", Vasyl Stefanyk Pre-Carpathian National University, Ivano-Frankivsk 2023.

In the master's thesis, a semantic analysis and a structural and word-forming analysis of the microtoponyms of the village of Zamulintsi and the village of Mateivtsi of the Kolomyia district of the Ivano-Frankivsk region were carried out.

The state of the study of microtoponymy in Ukrainian linguistics was studied, the peculiarities of the nomination of geographical names were described, the names of small geographical names in the surveyed territory were collected, the division of

local units into groups was carried out based on the semantics of the basic names and the structural structure.

Also, on the basis of the studied scientific works, the essence and signs of the concepts of "microtoponyms", "onomastics", "anthroponymic names", "versoonymous names", "phytonymous names" were revealed.

Key words: toponymy, microtoponymy, onomastics, anthroponymic names, microoikonyms, homonyms, hydronyms.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОТОПОНІМІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	9
1.1. Мікротопоніми окремого населеного пункту як об'єкт вивчення сучасної української ономастики.....	9
1.2. Мовознавчі аспекти класифікації мікротопонімів окремого населеного пункту.....	19
Висновки до розділу I	26
РОЗДІЛ II. МІСЦЕВІ НАЗВИ ВУЛИЦЬ, КУТКІВ СІЛ ЗАМУЛИНЦІ ТА МАТЕЇВЦІ	28
2.1. Загальні відомості про мікротопонімію сіл Замулинці та Матеївці.....	28
2.2. Відантропонімні назви	31
2.3. Відзоонімні назви.....	34
2.4. Відфітонімні назви.....	35
2.5. Ономасіологічно-семантична характеристика мікротопонімів.....	37
Висновки до розділу II	44
РОЗДІЛ III. ОРОНІМИ ТА ГІДРОНІМИ СІЛ ЗАМУЛИНЦІ ТА МАТЕЇВЦІ	45
3.1. Відоронімні назви.....	45
3.2. Відгідронімні назви	49
Висновки до розділу III	52
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	57
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Мікротопоніми становлять особливу і досить помітну частину пропріальної лексики кожної національної мови. Вони є одним із джерел вивчення мови, суспільно-історичних особливостей розвитку певного регіону та взаємозв'язку людини з довкіллям. Велика частина мікротопонімів, на жаль, назавжди зникає з пам'яті місцевих жителів. Це насамперед пояснюється несвоєчасним записом інформації про найменування від старожителів. Багато пропріативів протягом історичного розвитку втрачено ще й тому, що зникають об'єкти – носії власного імені.

Зараз існує величезна потреба у вивченні й дослідженні назв дрібних географічних об'єктів, створених не лише природою, а й людиною, з метою збереження історичної пам'яті про відповідні найменування. Мікротопоніми є важливим джерелом дослідження лексичного, семантичного, словотворчого багатства мови, адже в її скарбниці є назви різних предметів і понять, що давно вже перестали вживатися, зникли з постійного вжитку, але пам'ять про які живе у мовленні мешканців певної місцевості.

Актуальність дослідження визначається великим зацікавленням до аналізу топонімії окремих територіальних одиниць, їх аналізу та характеристики лексико-семантичних та структурних особливостей їх творення.

Людина не лише хоче наблизити до себе природи та окремі її елементи, вона хоче частково привласнити її, даючи природнім об'єктам назви, створивши або виокремивши те, що має безпосереднє ставлення до людей і несе для них яке-небудь значення. Саме в цьому і полягає цінність мікротопонімів – вони розглядаються через призму людського життя. Очевидно їх легше зібрати і дослідити тому, хто має безпосереднє відношення до території їхнього функціонування.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше розглядається мікротопонімний матеріал села Замулинці та села Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області, здійснено його системне дослідження:

проведено лексико-семантичний аналіз твірних баз, структурно-словотвірний аналіз зібраних мікротопонімів.

Об'єктом дослідження у магістерській роботі є мікротопонімія сіл Замулинці та Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області.

Предметом роботи є структурно-словотвірні характеристики зібраних мікротопонімів та лексико-семантичні особливості їхніх мотивувальних баз.

Джерельну базу дослідження становлять 104 мікротопоніми села Замулинці та села Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області.

Теоретичне значення результатів, полягає в тому, що мікротопонімія окремих територіальних частин досліджена недостатньо, тому потребує детального аналізу.

Практичне значення магістерської роботи полягає в тому, що досліджений матеріал може слугувати джерельною базою для топонімічних словників, може бути використаний під час вивчення цієї теми на заняттях з лінгвістичних дисциплін.

Теоретико-методологічною основою цієї роботи стали пропріальні дослідження багатьох українських вчених, мовознавців, а зокрема: М. Кордуби, Ю. Карпенка, І. Ковалика, Є. Черепанової-Черняхівської, Д. Бучка, А. Білецького, Н. Сокіл, В. Баньої та ін. Цінні відомості запозичено у зарубіжних науковців: В. Никонова, Н. Подольської, О. Суперанської та ін. У сучасному мовознавстві українську та регіональну топонімію розглянуто в дослідженнях Д. Бучка, К. Цілуйка, Ю. Карпенка, В. Лободи, І. Железняка, Л. Масенко, В. Німчука, Л. Гумецької, І. Железняка, О. Карпенко, Ю. Редька, О. Стрижака, М. Янка тощо. У працях В. Горпинича, В. Лучика, Т. Поляруш, О. Крижанівської, Т. Громко, Р. Ляшенка, О. Заінчовської досліджено топонімотворення.

З нашої точки зору, вивчення саме регіональних онімів допомагає виокремити індивідуальні риси населеного пункту, ті характеристики топонімікону, які не знайшли відображення в узагальнювальних дослідженнях

Мета магістерської роботи – комплексна характеристика мікротопонімії сіл Матеївці та Замулинці Коломийського району Івано-Франківської області.

Окреслена мета передбачає такі конкретні завдання:

- 1) зібрати найменування малих географічних назв на обстежуваній території;
- 2) укласти реєстр мікротопонімів;
- 3) здійснити поділ пропріальних одиниць на групи з огляду на семантику базових назв та структурну будову;
- 4) з'ясувати етимологію зафіксованих мікротопонімів;
- 5) проаналізувати словотвірну-структуру особливості цього виду онімів;
- 6) простежити зв'язок мікротопонімної системи сіл Замулинці та Матеївці з їх історичним минулим, географічним положенням та діалектною різноманітністю.

Специфіка досліджуваного об'єкта та перелік завдань зумовили використання різноманітних методів. Для фіксації живого матеріалу застосовано прийоми аналізу мовних явищ у польових умовах: спостереження, виокремлення мікротопонімів на місцевості, інтерв'ювання. Описовий метод ужито для інвентаризації, систематизації локальних мікротопонімів, а також для визначення їхніх структурних компонентів. Структурний аналіз використано для визначення словотвірних моделей мікротопонімів, основних афіксів, що їх наповнюють. Продуктивність різних груп онімів встановлено за допомогою елементів кількісного аналізу

Матеріалом для дослідження слугували документи, які були зібрані в процесі дослідження та матеріал комунікативного спілкування з респондентами.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження було апробовано на звітно-науковій студентській конференції Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Деякі положення дослідження висвітлено у публікації: Попович В. «Назви кутків у селах

Замулинці та Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області»
Студентський філологічний вісник. Випуск 6. 2023.

Структура роботи: магістерська робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (59 найменувань).

У додатках наведено перелік мікротопонімів досліджуваних сіл (104 мікротопоніми).

Обсяг роботи становить 68 сторінок, основного тексту 56 сторінок.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОТОПОНІМІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1.1. Мікротопоніми окремого населеного пункту як об'єкт вивчення сучасної української ономастики

Власні назви завжди цікавили людей. Насамперед тому, що вони містять у собі ту пізнавальну інформацію, яка може розповісти не тільки про денотата цієї назви, але й виявити цікаву та невідому інформацію з історії нашого краю. Візначимо, що мікротопоніми є основним ідентифікаційним чинником приналежності оніма до певної території чи мови, індивіда – до конкретного етносу.

Можемо спостерігати за тим, що цінну лінгвокультурну інформацію несуть у собі мікротопоніми – «власні назви невеликих, найчастіше природних фізико-географічних, створених людиною об'єктів, земельних ділянок господарського призначення, що мають вузьку сферу застосування: функціонують у межах лише певної мікротериторії, відомі вузькому колу людей, які живуть поблизу названого мікрооб'єкта» [8, с.72].

Зацікавленість до топоніміки різко зростає із кінця XIX ст., особливо до картографії. Наприклад у таких країнах, як США, Англія, Франція, Німеччина та інших країнах організовувалися спеціальні комісії та товариства з вивчення географічних назв. Мова карти повинна бути найбільш наближеною до рідної мови, але й одночасно виправдовувати загальноприйняті стандарти. Це в більшості відноситься до перекладів іншомовних назв, які дуже часто спотворюються. Стається це лише тому, що в різних країнах один і той же об'єкт називають по-різному. В даний час появилася проблема уніфікації географічних назв, тобто прийняття одного стандарту вимови [21, с.43].

Східнослов'янська топоніміка почала розвиватися з XIX ст. Даний розвиток відбувався стихійно, без відповідного адміністративного регулювання. Однак топонімічні дослідження з часом набувають все більшого розмаху.

Вчений П. Тутковський став першим дослідником термінології народного пейзажу в Україні. Науковець створив геологічний термінологічний словник, що містить близько 5 тисяч українських наукових термінів.

Розвиток топоніміки в Україні у ХХ ст. можна розділити на три етапи :

1) до середини ХХ ст. – переважали регіональні праці, слабо розроблені питання в галузі загальної теорії;

2) 1950 -1970 роки – роботи з топоніміки А. Дульзона, М. Мурзаєва, В. Ніконової, А. Попової. Даний віковий період відзначається зацікавленістю проблемами топоніміки.

3) кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. – характеризується продуктивними дослідженнями. Саме в цей час утворюються наукові топонімічні школи та видаються перші топонімічні довідники.

Вченого М.Кородуба вважають зачинателем української топоніміки. Саме цей науковець перший в Україні зробив висновок про час виникнення окремих поселень, а також розробив топонімічний питальник та здійснив структурно-семантичну класифікацію місцевих назв, розкрив походження багатьох назв окремих населених пунктів[32,с.132].

Дослідження українських вчених з регіональної мікротопонімії представлені дисертаційними працями В. Баньої, Л. Білінської, Н. Вебер, Н. Лісняка, О. Лужецької, О. Михальчук, О. Мосур, Н. Сокіл, О. Проць, І. Чеховського, низкою ґрунтовних статей Г. Аркушина, Л. Гуцул, І. Джочки, В. Грещук, М. Ковальчука, З. Купчинської, О. Смаль, М. Сороцької, І. Царалунги та ін.[6,с.8].

Отож, українська ономастика сьогодні вже має чимало праць, в яких докладно розглянуто мікротопонімну лексику. В даному напрямку працювали та працюють і до цього часу В. Баньої, О. Василик, В. Грещук, Н. Лісняка, О. Лужецька, О. Михальчук, О. Мосур, О. Проць та ін.

Важливо відзначити, що іншоевропейські дослідники та вчені також детально працюють над мікротопонімним рівнем. Свої роботи науковому світу представили Б. Кнежевич, Р. Мрузек, Р. Шрамек та ін. На мікротопонімах як

виразниках культурної спадщини народу зацентували, зокрема, Й. Шкофич , Х. Торт-Донада .

Мікротопоніми різних регіонів України неодноразово ставали об'єктом вивчення. Поки що проаналізовано мікрооб'єкти Львівської (З. Купчинська, О. Мосур, Ю. Осінчук, О. Проць, Н. Сокіл, Н. Яніцька), Івано-Франківської (Л. Білінська, Н. Вебер, О. Михайльчук та ін.), Волинської (Г. Аркушин, О. Стрилюк), Чернівецької (І. Чеховський), Тернопільської (Г. Бучко, Д. Бучко, Н. Лісняк, О. Лужецька, М. Сороцька), Хмельницької (І. Ординська, Н. Торчинська, М. Торчинський, Я. Янчишина), Закарпатської (В. Баньої), Кіровоградської (О. Заїнчковська, Р. Ляшенко), Черкаської (О. Василик, З. Денисенко), Вінницької (І. Олександрук, Н. Павликівська) областей [36,с.145].

Український мовознавець Ю. Карпенко звернув увагу , що мікротопоніми можуть легко змінюватися, замінюватися або ж зовсім зникати, що вказує на їхню нестійкість.

Вчений звертає увагу на те, що важливим джерелом мікротопонімії є власні назви людей та географічні назви, проте апелювати теж можуть слугувати базою для творення мікротопонімів. На думку Ю. Карпенка для мікротопонімії характерними є переважно безформантні утворення.

Український вчений-мовознавець Д. Бучко подає наступне визначення даного терміна: «Мікротопоніми (іншою назвою анойконіми), тобто назви незаселених географічних об'єктів – це найменування полів, лук, лісів, пасовищ, гір, і под., які виконують винятково важливу роль у житті людей передусім сільської місцевості». Замінити термін «мікротопонім» лінгвіст пропонує на «анойконім». В поданому нижче уривку мовознавець чітко акцентує увагу на двох основних ознаках цього виду топонімів:

1) мікротопоніми - назви незаселених географічних об'єктів, чим відрізняється від інших топонімних видів (тобто до цього підвиду мовознавець не відносить назви хуторів, кутків, присілків);

2) важлива роль мікротопонімів у житті передусім сільських жителів[9,с.28].

Дослідниця онімної лексики В. Бенюї відмітила, що серед головних ознак, які дозволяють виділити мікротопоніми в окрему групу, слід відзначити саме такі:

- 1) вузька сфера вживання (в основному в межах одного населеного пункту);
- 2) утворення здебільшого на базі місцевої говірки;
- 3) усна передача та поодинокі фіксованість у письмових джерелах;
- 4) відносна недовготривалість функціонування назв у зв'язку зі зміною поколінь мовців та перетвореннями в географічному середовищі;
- 5) варіативність мікротопонімів, що зумовлюється вищенаведеними фактами [5, с.18].

Українська мовознавця –славіст Л. Гумецька порекомендувала просту схему, згідно якої всі географічні назви формуються у 4 групи:

- 1) місцеві назви, що не походять від назв осіб;
- 2) місцеві назви, що походять від назв осіб;
- 3) назви непевного значення;
- 4) назви неясного значення.

Найповніше представлені дві перші групи.

Відомий перекладач та історик О. Стрижак виділяє назви, які тісно пов'язані з матеріальною культурою; назви, що відображають суспільно-класові або станові особливості; соціально-побутові назви, що пов'язані зі спорідненістю і свояцтвом; назви, які мають емоційно-стильове і соціальне забарвлення; назви, що походять від назв дворян та поміщиків ; іноземні найменування; назви від прізвищ, письменників, представників науки і культури [47, с.153].

Відома українська вчена Л. Білінська, розглядаючи мікротопоназви Покуття («Мікротопонімія Покуття XVIII ст.»), виділяє наступні лексико-семантичні групи онімів:

- 1) оніми на позначення фізіографічно-топографічних ознак місцевості;
- 2) гідрографічні назви об'єктів;

- 3) оніми, що позначають рослинний та тваринний світ;
- 4) назви способів освоєння, отримання та призначення земельних ділянок;
- 5) оніми, що окреслюють характерні риси, розміри, конфігурації та розташування місцевих реалій;
- 6) оніми на позначення особливостей ґрунтового покриву;
- 7) назви споруд різного типу.

За кількістю слів у назві мікротопоніми поділяють на:

- 1) прості або їх ще називають однослівними;
- 2) двослівні;
- 3) багатослівні;
- 4) прийменникові [18, с. 28].

Вчена та дослідниця О. Суперанська зараховувала до мікротопонімів найменування таких мікрооб'єктів:

- орографічних (камені, скелі, вершини, невеликі гори);
- гідрографічних (яри, струмки, невеликі болота, вікна, калюжі);
- іригаційних (греблі, шлюзи, зрошувальні канали, частини каналів);
- заселених об'єктів (кімнати, будинки, двори, квартали, пасажі, фонтани, пам'ятники, архітектурні споруди);
- ботанічних (окремі дерева, посадки, грядки, покоси, городи, гаї).

Також розглянемо топонімічну класифікацію за категоріями об'єктів О.Суперанської [11, с.12]. Див.табл.1

Топонімічна класифікація за категоріями об'єктів О.Суперанської

Таблиця 1

Топоніми фізико-географічні	Категорії об'єктів	Характеристика категорій	Підкатегорії об'єктів	Характеристика підкатегорій
	Ороніми	Назви елементів		
	Гідроніми	Назви водних об'єктів	Потамоніми	Назви річок
			Лімноніми	Назви озер

			Пелагоніми	Назви морів
			Гелоніми	Назви боліт
	Біоніми	Назви представників органічного світу	Фітоніми	Назви представників флори
			Зоотопоніми	Назви представників фауни
Топоніми суспільно-культурні	Ойконіми	Назви поселень	Комоніми	Назви сільських поселень
			Полісоніми	Назви міст, міських поселень
	Антропоніми	Назви, що походять від власних імен людей		
	Хороніми	Назви країн і областей		
	Теоніми	Назви релігійних об'єктів		
	Дромоніми	Назви доріг, шляхів		
	Урбаноніми	Назви міських об'єктів		

Завдяки вивченню мікротопонімії якомога більше українських регіонів можна описати. А саме спосіб життя жителів конкретної місцевості, в чому саме відзначається їх історична цінність. А також відомості про місцевість, природні зони, рельєф. Слід зазначити, що мікротопоніми приховують у собі відомості про мовні зміни, зберігають давні форми, діалектні особливості, що є дуже цінним для лінгвістів.

Також відзначимо тісний зв'язок мікротопонімів з апелятивами. А саме з географічними термінами (наприклад гора, долина, ліс тощо). Серед усіх

видів онімів вони найбільше зберігають свою вмотивованість, чим і схожі до загальних назв. Межею між ними є те, що мікротопоніми закріплені за конкретними фізико-географічними об'єктами.

Зауважмо, що мікротопоніми виникають на основі мови або діалекту. Вивчення мікротопонімії важливе й тим, що це сфера живого мовлення, не затиснутого у рамки літературними нормами. Мікротопоніми як частина цього мовлення швидко реагують на зміну природних умов чи мовних законів, вони є більш рухливі, нестійкі, змінні, порівняно з назвами великих об'єктів, але, як правило, вони обмежені територіально зоною поширення того чи іншого діалекту, говору або мови. Вони приховують у собі різні регіональні та говіркові ознаки.

Зупинимось на тому, що топоніміка або топ ономастика походить від грецького «топос» місце і «оніма» ім'я – є складовою частини ономастики розділу мовознавства, що вивчає власні назви певної території утворені від загальних назв апелятивів або від власних назв антропонімів. Даний розділ мовознавства, тісно перехрещується з історією мови діалектологією, етимологією, лексикологією та нероздільно пов'язаний з історією, географією, етнографією.

Ономастика – наука, розділ мовознавства про сукупність власних імен (онімів) об'єктів. Наука ономастика вивчає історію та закономірності їх виникнення, розвитку і функціонування, зміни, а також поширення і структуру власних імен у мові і мовленні, в літературній і діалектній сферах.

Наука сформувалася в результаті взаємодії досліджень з історичного джерелознавства і лінгвістики. Кожен онім – власна назва містить інформацію про особливості іменованого об'єкту, історичну епоху, в якій виникла назва, етнос, котрий створив назву, мову, на якій створена назва і багато іншого. Власні імена виникли дуже давно в процесі розвитку мови. Вони відрізняються від загальних назв, оскільки належать конкретному об'єкту.

Відмітимо, що топоніми поділяються на макротопоніми, а це назви великих об'єктів і мікротопоніми назви малих об'єктів (ліси, поля, урочища) [32,с.132].

Мікротопоніми – власні назви малих географічних об'єктів. Вони змінні, залежні від багатьох чинників: географічного середовища, історичних чи соціальних подій, господарської діяльності людей тощо. Фіксація цих онімів є важливим завданням ономастики [29,с.41].

Вивчаючи дану тему, можна визначити, що мікротопоніми належать до найменш вивченого класу онімів України й водночас до найчисленнішого, тому на теоретичному рівні важливим є їхнє розмежування й виокремлення з-посеред інших топонімів, установлення принципів і критеріїв аналізу[40,с.120].

Варто зазначити, що топонімія становить сукупність географічних назв певної території, система досліджуваної лексики не є однорідною і відповідно до об'єкта номінації поділяється на такі основні підгрупи:

- гідроніми – власні назви водних об'єктів;
- ойконіми – назви населених пунктів, серед яких розрізняють астіоніми (назви міст) та комоніми (назви сіл);
- урбаноніми – назви міських об'єктів (вулиць, площ, пам'ятників тощо)
- ороніми – назви форм рельєфу;
- мікротопоніми – назви мікрооб'єктів, до яких входять назви урочищ, полів, лісів тощо.

Найдавніший шар мікротопонімії складають гідроніми Це в першу чергу назви великих річок і озер, які з давніх-давен слугували людині як місця постійних поселень і промислів, як транспортні шляхи.

Слід відмітити, що предметом топонімічних досліджень є закономірності виникнення, формування та розвитку як окремих географічних назв, так і топонімічних систем. Топонімічний ландшафт охоплює систему назв форм рельєфу, населених пунктів, водойм тощо, яка закономірно формується на певній території. Вивчення топонімічного ландшафту це не лише вивчення окремої назви, але насамперед врахування зв'язків, у яких кожна назва є

зв'язковим елементом природно-топонімічної системи. Наука топоніміка тісно пов'язана з іншими науками, а саме з історією, археологією, географією, етнологією, етнографією, ботанікою, зоологією та іншими [20,с.90].

Розкриваючи зміст і походження тієї чи іншої назви дає підстави для джерела отримати важливу інформацію про минуле свого краю, а саме його господарство, природні умови, національний склад населення, звичаї та вірування народу, тощо. Ця визначеність назв використовується в історичних і географічних дослідженнях для перебудови ландшафтів минулого, вивчення особливостей розвитку території, а також виявлення зниклих рослинних чи тваринних ареалів. Для того щоб одержати точну інформацію, потрібно досліджувати назви, які, сформувалися під впливом певних географічних, історичних чи інших умов.

Важливо відмітити, що наука топоніміка основана на законах мови, але має дуже тісний зв'язок з природою, населенням, і господарством території. При вивченні даної науки враховується кількісно-статистичний аспект вивчення місцевих назв. Кількісні дані дозволяють зробити більш змістовніші висновки. Вивчення топонімів із застосуванням кількісно-статистичних аспектів дає можливість розрізнити межі різних ареалів, а також розкрити шляхи просторового просування топонімічної моделі впродовж століть, окреслити взаємозалежність динаміки із суспільно-історичними та природно-географічними детермінантами формування націй .

Вони створені людиною свідомо для виконання певних функцій:

1) номінативної – функція, що називає об'єкт(постійна).Наприклад (вулиця Аджамська, провулок Бобринецький);

2) інформативної – дана назва зазначає інформацію про об'єкт (площа Івана Франка, провулок Шкільний, провулок Діброва, куток біля Моста);

3) естетичної – за допомогою якої звертається увага на мовну привабливість назви, її вишуканість та оригінальність.Це досягається за допомогою різних критеріїв, наприклад, відповідність моді: провулок Конний, особливостям ландшафту: вулиця Привокзальна, вулиця Паркова тощо;

4) ідеологічної – дана назва відбиває поняття пануючої в суспільстві політичної ідеології: площа Дружби Країн, провулок Комінтерна, вулиця Героїв Небесної Сотні.

Але на превеликий жаль назви таких об'єктів часто змінюються, адже на їх виникнення та формування впливає коло різних факторів:

1) політичний, суть даного фактора полягає в залежності назв вулиць від суспільно-політичних умов. Варто відмітити, що останнім часом цей фактор діє як засіб для популяризації ідеології другої пол. ХХ – поч. ХХІ століття, наприклад: проспект Винниченка, вулиця Богдана Хмельницького;

2) соціальний фактор впливає існування тих соціальних прошарків людей, які проживають (чи проживали) в місті, чи в селі. Наведемо приклад: вулиця Костівська, вулиця Взуттєва;

3) економічний – з розвитком економіки збільшується потреба в нових робочих місцях та збільшенні території міста для розгортання виробництва. Під дією цього появляються відповідні назви, наприклад: вулиця Фабрична, вулиця Залізнична, вулиця Хлібокомбінат;

4) часовий – впливає на формування назв постійно. Вони виникають під час створення міста чи села та існують протягом певного часу, та інколи замінюються іншою назвою, яка є більш сучасною: вулиця Костівська – вулиця Косівська;

5) історичний – історичні події можуть достеменно змінювати склад власних назв міста чи села: вулиця Уфимская – вулиця Євгена Маланюка, площа Декабристів – площа Богдана Хмельницького;

6) культурний – культурний розвиток населення міста чи села також впливає на розвиток урбанонімікону (вулиця «Народного слова», Гагаріна, до Вуланів, вулиця Лесі Українки, вулиця Павла Чубинського);

7) релігійний – назви об'єктів, які мають сакральну семантику, завдячують своєму в містах релігійно-культових споруд (церков, костьолів, синагог). Хоча на даний час він не є дієвим, лише зрідка можна зустріти в місті

чи в селі вулицю, що носить назву церкви (вулиця Преображенська, вулиця Успенська);

8) фізико-географічні фактори виникають під впливом природніх факторів, а саме форм ландшафтів, природних явищ, назв об'єктів виникають під впливом природніх факторів. Наприклад, вулиця Нижня Прирічна. Назва об'єкта також може містити вказівку на його довжину чи розташування по відношенню до іншого об'єкта;

9) етнографічний – назва об'єкта залежить від національної належності людей, які проживають чи проживали тут: провулок Український, провулок Арнаутівський. До внутрішньомовних слід залучити фактор впливу однієї мови на іншу, внаслідок чого порушується нормальний розвиток назв.

Як зазначалося раніше, деякі питання топоніміки є предметом дослідження географів, істориків та лінгвістів. Основними творцями топонімів були звичайні люди, мандрівні географи, першовідкривачі, які давали назви материкам, островам, гірським вершинам, а також здійснювали збір географічних назв, їх оригінальну систематизацію тощо[22,с.8].

Найдавніші руські літописи дають нам інформацію не тільки про географічні назви, але й способи встановити їхнє походження. Багато робіт з історії, географії, мовознавства від античності до сьогодення присвячені питанням топоніміки. Хоча сам термін «топоніміка» з'явився близько ста років тому. Своєю появою як окремої галузі науки топоніміка зобов'язана практичним потребам географії.

1.2. Мовознавчі аспекти класифікації мікротопонімів окремого населеного пункту

Класифікація топонімів на регіональному рівні відносяться до другої чверті XIX ст. Саме в цей час сформувалися три основні правила класифікації топонімичного матеріалу в галузі топоніміки, засновані передусім на лінгвістичних принципах [23,с.201]:

1) лексико-семантичний;

- 2) морфолого-словотвірний;
- 3) бінарні (лексико-семантичні та словотворчі).

Мовознавче опрацювання українського топонімного матеріалу бере свій початок з кінця XIX – початку XX ст. Саме в той час з'явилася потреба визначення основних аспектів організації та методики ономастичних досліджень, визначення предмета топоніміки, методів і прийомів вивчення походження топонімного матеріалу та загострилося питання про принципи класифікації топонімів та особливості топонімної деривації.

Український мовознавець А.О. Білецький, зазначав, що ономастичний матеріал треба досліджувати у зв'язку із загальною історією як мовних, так і позамовних феноменів. Адже саме деякі компоненти структури мови щільно пов'язані з розвитком культури [12,с.4].

Відомий географ та публіцист П.Полянський був одним із перших авторів лексико-семантичної класифікації. Він розділив місцеві назви на дві основні групи:

- 1) назви, утворені від імен власників поселень;
- 2) назви, що вказують на топографічне розташування.

Відомою в історії розвитку топоніміки є класифікація австрійського мовознавця Ф. Міклошича. Вона заснована на принципі семантичного поділу географічних назв. Вчений виокремлює десять груп топонімів, що позначають: рослинність, тваринний світ, колір будівлі, землю, воду, знаряддя праці, етнічні назви, а також назви пов'язані з суспільним устроєм [22,с.88].

Багато іноземних авторів, а саме Р. Траутман, Н. Марр, продовжуючи вчення Ф. Міклошича поділяють топонімічний матеріал за морфологічним і словотвірним принципом на дві групи:

- 1) топоніми, засновані на власній назві (ім'я, прізвище), псевдонім людини);
- 2) топоніми на основі загальноновживаної лексики.

Ми вже зазначали раніше, що топонімія поділяється на топонімію й мікротопонімію. До топонімістичних належать назви населених пунктів і

більших територіальних об'єктів (рік, озер, гірських масивів та ін.). У них назви довготриваліші через внесення їх в офіційну документацію, картографію та включення в географічні й адміністративні довідники.

На даний час в Україні налічується біля 32 тис. населених пунктів. За підрахунками, сакральних налічується 553 топоніми.

Одним із найдавніших видів онімів вважаються топоніми – власні назви населених пунктів (ойконіми), назви річок, озер, водойм (гідроніми), назви лісів (дрімоніми), назви форм рельєфу (ороніми), назви внутрішньоміських об'єктів (урбаноніми), назви вулиць (годоніми), назви площ (агороніми), назви шляхів сполучення (дромоніми).

Назви населених пунктів – міст, сіл ще прийнято крім поширеного терміну « топонім» називати терміном «ойкоснім». Для позначення річок, озер та морів вживають термін гідронім. Об'єкти рельєфу, тобто орографічні об'єкти (гори, хребти, долини, низовини, гірські ущелини - омонімами. Сукупність власних географічних назв позначають терміном "топонімія", або "топонімікон".

Отже, вчені виокремлюють три основні класи топонімів: гідроніми – назви водних об'єктів – річок, озер, струмків, заток, штучних водойм та інші; ороніми – назви височин – гір і гірських систем, пагорбів, сопок та інші; ойконіми – назви населених пунктів – міст, сіл, селищ і інші.

Підсумовуючи вищесказане , відзначимо, що давній шар топонімії складають гідроніми (в першу чергу назви великих річок і озер, які з давніх-давен слугували людині як місця постійних поселень і промислів, як транспортні шляхи). Дуже часто гідроніми є джерелом формування ієших топонімів. Наведемо такий приклад, Сула (річка) – Сула (село), Грунь (річка) – Грунь (село). А найдавніший шар топонімії представлений омонімами – назви великих гірських масивів (Карпати, Тúrкул та ін.). НеабЗначна частина стародавніх гідронімів і оронімів засвоєна від попереднього іншомовного населення; походження багатьох з них (Дніпро, Десна, Прут, Сейм, Псел, Шостка) [11,с.26].

Розглядаючи об'єкти, які нас оточують у світі, розуміємо, що люди заховують у топонімах важливі характеристики цих об'єктів, а саме рослинний та тваринний світ, природні особливості місцевості, її поверхню, рельєф, корисні копалини. Нажаль, не можливо стверджувати, що лише географічне середовище визначає характер місцевих назв, їх форму та мовне значення зумовлюють суспільні та історичні чинники. Вчений М. Янко зазначає, що для того, щоб зрозуміти значення топоніма, потрібно досліджувати сукупність усіх факторів, сформовану під впливом характерних географічних або історичних умов [55,с.108].

Схеми поділу географічних назв на категорії залежать від принципу, покладеного в основу тієї чи тієї класифікації.

Можна виділити ще такі три підходи до класифікації топонімів. Насамперед це мовна класифікація на основі лексичної приналежності. Іншими словами, це назви рідної мови, успадковані назви з іншої мови, а також назви іншомовного походження.

Етимологічна класифікація топонімів поділяється на етимологічно очевидні, етимологічно прозорі та етимологічно непрозорі.

Подана наступна класифікація відомим вченим-географом В.Жучкевичем. Вона оснований на основі семантичної приналежності семантичного значення топонімів з їхнім послідовним поділом за групами правил найменувань:

- 1) топоніми, які пов'язані з фізико-географічними особливостями місцевості;
- 2) топоніми, що вказують на розташування об'єктів;
- 3) фітотопоніми: назви дикорослих рослин та назви культурних рослин;
- 4) зоотопоніми;
- 5) топоніми релігійно-культового походження;
- 6) топоніми походження меморіалу;
- 7) антропоніми: похідні від жіночих та чоловічих імен;
- 8) топоніми, пов'язані з відносним часом їх виникнення;

- 9) топоніми, пов'язані з розміром предметів;
- 10) перенесені топоніми;
- 11) топоніми, пов'язані з соціально-економічними явищами;
- 12) етніміми, пов'язані з назвами народів;
- 13) топоніми невідомого значення [6, с.9].

В основу поданої семантичної класифікації покладено змістовне значення власної назви населеного пункту. Тут виокремлюють назви, що відображають природні умови; назви, пов'язані з трудовою діяльністю людей та стародавніми промислами; назви-етніміми; назви релігійно-культового значення; назви, що характеризують типи поселень; антропоніми або патронімічні назви; меморіальні назви; назви-політоніми; назви-мігранти, або перенесені топоніми; символічні назви; просторові або назви-орієнтири тощо .

Відповідно до класифікації, виділяють :

- 1) мікротопоніми, утворені від власних назв людей;
- 2) назв, дрібних географічних об'єктів, які походять від назв флори й фауни;
- 3) оніми, мотивовані назвами сусідніх сіл, хуторів;
- 4) мікротопоніми, в основі яких лежать назви побуту, виробництва, сільського господарства;
- 5) оніми, які походять від назв корисних копалин і будівельних матеріалів;
- 6) назви, мотивовані особливостями рельєфу місцевості;
- 7) мікротопоніми, що вказують на час походження назви;
- 8) географічні назви, що вказують на розташування за чимось, під чимось;
- 9) оніми, які вказують на етнічні ознаки мешканців[39,с.206].

Мікротопоніми, які мотивовані географічними термінами, у свою чергу поділяємо на три підгрупи:

- 1) мікротопоніми, мотивовані лексемами на означення ландшафтно-рельєфних особливостей місцевості;

- 2) мікротопоніми, мотивовані лексемами фітографічного походження;
- 3) мікротопоніми, мотивовані лексемами, які виражають гідрографічні ознаки місцевості[27,с.470].

Відома вчена у сфері лінгвістики О.Суперанська виділяє номінативні групи топонімів :

1) Фізико-географічні топоніми поділяються на категорії об'єктів , а саме : ороніми – назви елементів рельєфу; гідроніми – назви водних об'єктів, серед яких: потамоніми (назви річок), лімноніми (назви озер), пелагоніми (назви морів), гелоніми (назви боліт); біоніми – назви представників органічного світу, а саме: фітоніми (назви представників флори), зоотопоніми (назви представників фауни).

2) Суспільно-культурні топоніми , серед яких розрізняють: ойконіми – назви поселень, а саме: комоніми (назви сільських поселень) і полісоніми (назви міст, міських поселень); антропоніми – назви, що походять від власних імен людей; хороніми – назви країн і областей; теоніми – назви релігійних об'єктів; дромоніми – назви доріг, шляхів; урбаноніми – назви міських об'єктів.

Серед первинних мікротопонімів виділяємо дві групи:

- а) мікротопоніми з неподільними основами;
- б) мікротопоніми з подільними основами, співзвучні з афіксальними апелятивами. Наприклад *Низ*, *Криниця* тощо.

Частина простих мікротопонімів не має у своєму складі мікротопонімічних суфіксів. Часто ці безафіксні оніми утворені від географічних термінів шляхом метонімічного перенесення, наприклад *Низ* «нижня течія ріки» та прилегла територія до неї[41,с.152].

Ще інша частина мікротопонімів виникла в результаті ономатизації географічних апелятивів.

Ще один вид мікротопонімів, який має назву безафіксні утворювалися як результат трансонімізації власного імені, внаслідок переходу оніма одного розряду в інший. Вчені зазначають, що дана група мікротопонімів найчастіше утворюється від назв населених пунктів і гір.

Морфологічні вторинні утворення поділяються на суфіксальні, префіксальні та композитні. Аналіз мікротопонімів свідчить, що в межах назв, утворених морфологічним способом найпродуктивнішими є суфіксальні моделі. Дуже часто такі топоніми походять від антропонімів. Так, більшість кутків селищ утворено від імен або прізвищ людей, які колись володіли своєю ділянкою, обробляли її, проживали тощо. Наприклад, *Петрове, Семенівка, Іванівка* [37,с.171].

До складених мікротопонімів зараховуємо двослівні, багатослівні назви та прийменникові словоформи.

Ще іншими словами їх називають у науковій літературі. Їх іменують назвами-орієнтирами. Адже вони вказують на місце розташування одного об'єкта стосовно іншого.

Прийменникові конструкції складаються з прийменника та загальної (власної) назви. Відомі утворення з прийменниками в, від, до, за коло, на, над, під. Наприклад *за Лугом*.

Більш поширеними виявились конструкції з прийменником біля : *Біля цвинтаря, Біля клубу, Біля школи* (кутки села).

Розглядаючи різноманітні підходи до певного дослідження, бачимо, що перспективними видаються ті, що ґрунтуються на аналізі семантичної та змістової сторони топонімів (урбанонімів). В багатьох роботах, пов'язаних з аналізом конкретного регіонального топонімічного матеріалу, автори намагаються впорядкувати та уточнити вже існуючі класифікаційні схеми.

Якщо детальніше розглядати всі дослідження, то в цілому можна виділити п'ять основних груп:

1. Географічні назви;
2. Антропонімічні назви;
3. Виробничі топоніми;
4. Професійно-соціальні оніми;
5. Релігійні назви.

Саме таку класифікацію запропонував у своєму дослідженні вчений Г.П.Мокрицький. [30, с.10]. Та на жаль її не можна вважати повною, адже вона не охоплює всю характеристику топонімії.

Проаналізувавши різноманітні схеми та класифікації в ділянці топоніміки, можна стверджувати, що:

1) використання тієї чи іншої топонімічної схеми для групування топонімів залежить від мети самого дослідження;

2) класифікація топонімічного матеріалу може бути об'єктивною і задовільною лише тоді, коли вона є результатом топонімічної інформації і не створена автором до вивчення цього матеріалу;

3) при створенні кількох або однієї комплексної класифікації топонімів важливо дотримуватись єдиних правил групування топонімів тощо.

Висновки до I розділу

Опрацювавши даний розділ, можемо зробити наступні висновки. Мікротопоніми становлять особливу і досить помітну частину пропріальної лексики кожної національної мови. Мікротопоніми є одним із джерел вивчення мови та суспільно-історичного розвитку певного регіону.

Різнманітну систему топонімічних класифікацій відкриває перед нами теоретична база топоніміки. Але на жаль жодна з них не є повною. Лише разом вони доповнюють одна одну, адже кожна з них розкриває різні чинники – історичні, стилістичні, хронологічні тощо.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо стверджувати, що наука ономастика становить розділ лінгвістики, який вивчає власні назви, їхню етимологію та способи творення, а також їхні функції. Постання ономастики як науки остаточно сформувалось у ХХ ст. Наступні дослідження, які були виявлені у цій сфері проаналізували основні стадії розвитку та описали принципи класифікації онімів.

Найважливішими питаннями, що стосуються сучасної науки про власні назви залишається питання розробки, систематизації та створення словників системи української ономастичної термінології. Великий внесок у розвиток цих досліджень зробили такі вчені, як А. Білецький, Д. Бучко, І. Ковалик, В. Німчук, Н. Подольська та інші.

Підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок, що на даний час класифікація мікротопонімів залишається розбіжною через велику кількість ономастичних явищ і їх різними параметрами. Та лише класифікації систематизують назви та беруть до увагу велику кількість вже існуючого матеріалу. Відповідно до цього існують різні підходи до його вивчення. Багато українських та зарубіжних вчених у сфері топоніміки до цього часу не сформували єдиного підходу у класифікації топонімів. Адже для цього потрібно брати до уваги відомості не тільки з мови, а й з історії та географії.

РОЗДІЛ II

МІСЦЕВІ НАЗВИ ВУЛИЦЬ, КУТКІВ СІЛ ЗАМУЛИНЦІ ТА МАТЕЇВЦІ

2.1. Загальні відомості про мікротопонімію сіл Замулинці та Матеївці.

У вивченні минулого будь-якого народу, його умов життя, географічного середовища, розвитку та особливостей його мови велике значення має вивчення географічних назв. Ще з давніх часів людей зацікавили географічні назви, їх походження та історія виникнення. Вивчаючи дану тему, спостигаємо, що багато топонімів у літописі «Повість временних літ» та інших літописах. Першими топонімами були звичайні, вживані слова: вода, гора, ліс і т. д. Вже пізніше, коли люди почали заселяти великі простори з горами, лісами і т. д., їм знадобилися різні назви таких об'єктів. Для цього були використані певні визначення, які характеризували ці предмети за кольором, розміром і формою.

Людина, що в своєму житті оточена могутніми і незбагненими силами природи, часто сприймала їх як живі надприродні істоти. При цьому «оживали» не лише сонце, місяць, дощ, а й звичні географічні назви – річки, болота, гори тощо. Дуже часто ці предмети заселяли різноманітні духи, а саме русалки, лісові люди чи домовики. І все це знайшло відображення в назвах.

Дуже часто місцеві назви мають дуже давнє походження, про що свідчать їхні давні мовні особливості. Та все ж таки є велика кількість запозичених імен. Звичайно, що це можна пояснити насамперед тим, що територія сучасної України тривалий час кочувала зі сходу на захід, із глибин Азії до Західної Європи. Але спостерігаємо, що назви іншомовного походження займають тут відносно незначне місце. Система топонімічних назв України майже постійно поповнюється українськими утвореннями, суть яких становлять як різнозначні родові слова, так і різноманітні власні назви.

Правильне пояснення тієї чи іншої назви, розкриття її значення та походження означає отримання важливої інформації про минуле свого краю:

його природні умови, господарство, національний склад населення, історичні події тощо. Дана особливість назв широко застосовується в історико-географічних дослідженнях для зміни ландшафтів минулого та вивчення особливостей розвитку території, виявлення зниклих видів рослин чи тварин. Але для того, щоб отримати таку глибоку інформацію, необхідно вивчити їх сукупність, сформовану під впливом конкретних географічних чи історичних умов.

Отже, кожна географічна назва зберігає в собі певне значення. Вони відображають природні особливості місцевості, її поверхні, рослинний і тваринний світ, корисні копалини тощо. Але, звичайно, не тільки географічне середовище визначає характер місцевих назв: їх форма і зміст завжди визначаються суспільно-історичними факторами. Наприклад, про оду і ту саму річку можна сказати, що вона прозора, пориста, лісова, рибна, солена, кам'яниста тощо.

Передусім, розглянемо походження назв сіл Замулинці та Матеївці.

Село Матеївці знаходиться у Коломийському районі Івано-Франківської області, розташоване на відстані 10 км на схід від міста Коломиї, зі сходу воно межує з селом Замулинці, а з півночі – з селом Загайпіль і Назірна, із заходу з селом Перерів. Відомостей про заснування села Матеївці та про перших його поселенців немає. Існує переказ, що назва села походить від власного імені Матвій, який, мабуть, і був першим поселенцем села. Із легенд відомо, що село засноване в XIV столітті, перша писемна згадка, відома з архіву – 1405 рік.

Село Замулинці теж знаходиться у Коломийському районі Івано-Франківської області, розташоване на лівобережній частині гірської річки Прут і знаходиться на відстані 12 км від міста Коломиї. Село Замулинці межує зі сходу з селом Семаківці, з півночі – з Назірною, з-за заходу – з селом Семаківці, а з півдня омивається річкою Прут. Село, очевидно, названо так тому, що річка Прут часто розливалась, повені замулювали більшу частину села. Перша згадка про село датується 1604 роком.

В Івано-Франківській області з 804 топонімів сакральних налічується 2411. Цих мікротопонімів в області зафіксовано 50412. Карпатська археологічна експедиція, яка відбувалася протягом 2006–2011 років локалізовано на території гірської частини Буковини, Прикарпаття та Закарпаття більше 50-ти місць скельно-печерних пам'яток. Одними з найпоширеніших пам'яток є «культові камені». Це один або багато каменів (валунів), з якими пов'язані давні обрядово-культові традиції. До таких «культових каменів» науковці відносять камені, які є предметом поклоніння й містять стародавні написи, знаки, символи, стопи ніг, чаші, рисунки, барельєфи, скульптури та ін. Скельні храми, поряд із ритуальними каменями, які є на сакральних гірських вершинах [7,с.20].

З давніх-давен вершини гір були священними місцями, де жили боги, тому на них будували храми, жертівники, святилища в багатьох народах (Стародавня Греція, Рим, Східний Сибір, Скандинавія, Китай, Монголія, Африка тощо). Для слов'ян також був поширений культ гір. На горах відбувалися різні язичницькі обряди, закладали святилища Перуна та інших богів. Такі язичницькі святилища споруджувалися на висотах Київської Русі. Скельні святилища й кам'яні жертівники були поширені на Карпатських вершинах. У зв'язку із цим привертають увагу ритуальні висоти під назвами «Камінь Довбуша», «Лиса Гора», «Ігрище», «Голиця» та ін. З горами тісно пов'язаний культ печер, поширений на Гуцульщині найчастіше під назвою печер, або каменів Довбуша.

В нашій області налічується 344 мікротопоніми, які тісно пов'язані з християнством. Можна виділити мікротопонім «Фігура». У дохристиянські часи фігури божкам (пращурам та ін.) ставили в населених пунктах, житлах і поза ними. Дане явище було притаманне всім народам та релігіям. Із прийняттям християнства ця традиція в українців збереглася. Фігури святих і хрести, як охоронців громади чи окремої родини ставили і біля церков, і по краях села. Найчастіше, крім згаданих хрестів, установлювали фігури Матері

Божої, менше – св. Миколая, Івана Хрестителя, архангелів. Часом їх розташовували на місці якогось язичницького божества.

Ось таке місце часто називали фігурою. Дана назва є досить стійкою та зберігається навіть після знесення фігури. Таких мікротопонімів у низинних районах встановлено вісім та один у горах. Про одну з таких фігур, що знаходиться на Яновій Горі, розповідає легенда в с. Старі Кути Косівського району. Переповів її Дмитро Шпак у книзі «Глумачний словник топонімів села Старі Кути».

2.2. Відантропонімні назви

В нашому дослідженні є велика кількість відантропонімних ойконімів. Відантропонімні ойконіми – це назви населених пунктів, походження яких пов'язане з іменами, прізвищами, прізвиськами їхніх власників або мешканців. Вчені та мовознавці зазначають, що частіше на базі власних імен формуються топоніми. Власні назви ж, утворені на базі топонімів, трапляються рідше, хоча на початковому етапі такий шлях творення в українській мові належав до продуктивних. Розглядаючи історичну послідовність виникнення власних назв, бачимо, що спочатку творяться антропоніми, потім – гідроніми, уже пізніше – ойконіми, тобто полярними позиціями у співвідношенні власних назв виступають антропоніми й ойконіми [24,с.29].

Відантропонімні географічні одиниці входять до активного складу локальних найменувань українських краєвидних реалій. Подібні мікротопоніми є зберігачі генетичного коду українців. Відомо, що ім'я та прізвище – важливі етноментальні знаки. Дуже часто почувши яке-небудь прізвище, можна зразу уявити національність людини. Найчастіше це видає, власне, прикінцева частина прізвища.

Як відомо, ойконіми відантропонімного походження найчисельніші за своїм складом у багатьох мовах і з'явилися внаслідок загального суспільного розвитку, соціальної диференціації населення й інших причин. Провівши аналіз першовитоків найменувань, можемо зробити висновок, що в топонімії

переважають назви, започатковані від прізвищ або особових імен засновників поселень, першопоселенців, власників населених пунктів. Відантропонімний підхід до тлумачення ойконімів надзвичайно корисний і плідний, дає правильну етимологію величезної кількості географічних назв. Проте співвідношення відантропонімних твірних основ у топонімії різних регіонів і різних мов вражає[46,с.140].

На початковому етапі будь-якого дослідження важливим та необхідним є збір матеріалу. Дослідження географічної апеллятивної системи даної території села Матеївці та села Замулинці ми почали збором фактичного матеріалу в польових умовах (частково способом анкетування для уточнення фактичного матеріалу). Даний запис збору проводили за спеціально створеним питальником.

Вихідною базою створення такого питальника стала укладена в 1962 р. “Програма збирання матеріалів для вивчення топоніміки України” К. Цілуйка, де окремим параграфом виділено загальні географічні назви на позначення місцевих рельєфів [52,с.18].

Під час проведення даного дослідження були враховані також і результати попередніх досліджень таких вчених, як Т. Громко, О. Данилюк, С. Шийки та ін.

Як свідчать спогади наших односельчан, вулиці в селі Матеївці та селі Замулинці в основному зберегли своє колишнє розташування.

Крім теперішніх, населеною була ще вулиця, яка починається навпроти школи, веде попри луг і виходить до так званого «Млинища». Через часті повені люди перебралися звідти ближче до центру. Центральною була теперішня вулиця Прикарпатська, її називали «Гостинець», від школи у сторону Залуччя вела вулиця «Горішня» (тепер Набережна Надпруття), вулиця Шевченка називалася «До двору», бо на горі, де зараз ферми, був панській двір. Вулицю Гагаріна називали «До Вуланів».

Вулиці, як і люди: одні помирають, інші народжуються. Так і вулиці: одні зникають, інші виникають на новому місці. Вулиця, хати якої були

розміщені на горі обабіч «цісарської» дороги, так і називається Гора. До війни на цій вулиці було 8 будинків. На кінець 1998 року – 29.

Відантропонімні віконіми зазвичай фіксують прізвища людей, доля яких пов'язана із населеним пунктом (вул. Костівська, вул. Косівська), або прізвища відомих митців, учених (вул. Шевченка, вул. Франка та інші). Зупинимось саме на класифікації відантропонімних мікротопонімів.

Вулиця ім. І. Франка – вулиця, яка носить ім'я видатного українського культурного діяча, «Великого каменяра українського народу Івана Франка.

Вулиця Шевченка – раніше називалась «До двору».

Вулиця Андрея Шептицького - сучасна офіційно закріплена назва вулиці, що розташована у південно-східній частині села. Топонім утворений від прізвища Шептицький і має меморіальний характер.

Вулиця Косівська. За переказами, першим на цій вулиці побудувався якийсь Кость, прізвище його, на жаль, невідоме. Отже, вулиця називалась Костівська. Потім поступово для полегшення вимови звук «т» загубився, і стала вулиця називатися Косівська. Була це досить велика вулиця. До війни на ній було 15 господарств. У 1998 році – 6.

Вулиця Гагаріна – раніше називали «До вуланів». Названа на честь всесвітньо відомого космонавта Юрія Гагаріна, що став першою людиною, котра полетіла в космос.

Вулиця ім. М. Грушевського – названа іменем відомого українського державного, політичного діяча та історика Михайла Грушевського. Топонім Грушевського представлена лексевою Грушевський та Михайло.

У **Миколі** – магазин, який знаходиться в центрі села. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від сполучення слів, у якому головним компонентом є антропонім Микола, який означає ім'я власника з додаванням прийменника.

Вулиця Й. Сліпого – названа іменем українського архієпископа Йосифа Сліпого. Топонім Й. Сліпого представлений лексевою Йосипа та Сліпого.

Коло Петрівча – куток, який знаходиться на окраїні села. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від словосполучення, у якому головним компонентом є антропонім Петрович, який позначає прізвище власника магазину, який жив неподалік.

Вулиця ім. Лесі Українки – названа на честь видатної української поетеси Лесі Українки.

Вулиця ім. І. Підкови – названа іменем українського кошового отамана Івана Підкови.

Вулиця ім. В. Стуса – найменована іменем відомого українського поета Василя Стуса.

Вулиця ім. І. Вишенського – названа на честь видатного українського релігійного і літературного діяча Івана Вишенського.

Вулиця Героїв Крут – названо в честь загиблих під час битви під Крутами.

Вулиця ім. М. Лисенка найменована на честь видатного українського композитора Миколи Лисенка.

Вулиця ім. О. Довбуша – названа іменем найвідомішого отамана українських опришків.

Вулиця ім. М. Шашкевича названа іменем одного з учасників Руської трійці Маркіана Шашкевича.

Всього було зібрано та проаналізовано 17 відантропонімних назв вулиць та кутків сіл Замулинці та Матеївці. (див. Додаток А).

2.3. Відзоонімні назви

Зоонімні назви це варіанти слів, які вживають як родові назви тварин. Вони є менш продуктивними серед досліджуваних. Нам відомо, що зооніми насамперед відображають мовну картину світу життєдіяльності людини, яка пов'язана насамперед з веденням господарства. Даючи назви тваринам люди часто керуються асоціативними зв'язками, що відображають подібність певних рис тварини з якостями явищ чи понять, які оточують в повсякденному житті.

Вивчення і дослідження відзоонімних назв спрямовується на збагачення і поповнення онімної та діалектної лексики. Виявлено і досліджено 4 відзоонімні назви у селах Замулинці та Матеївці:

Сокі́льня – за Лісками в напрямі села була Сокільна. Можливо, назва походить від назви птахи сокола, які там гніздились.

Борсуки – урочище за мостом на р.Рудці нижче від Сокільної до Перерівського – Борсуки (можливо, там водились ці тварини).

Ведме́жа – гора, що знаходиться на окраїні села Матеївці. Дана назва походить від іменника ведмідь. Старожили розповідали, що на ту гору ніхто не ходив, адже там було дуже багато ведмедів.

Коне́ва – територія, яка розташована у підніжжі гори. Мікротопонім утворено від антропоніма Конь із додаванням суфікса -ев із семантикою «територія, яка належала Коневі».

Всього було зібрано та проаналізовано 4 відзоонімні назви сіл Матеївці та Замулинці (див.Додаток Б).

2.4. Відфітонімні назви

Важливу та цінну інформацію зберігають у собі рослинні мікротопоніми. У них відображаються назви рослин, які поширені в регіоні – це буки, берези, дуби, ялини, сосни тощо. Так, від назв дерев утворені кутки, урочища, пагорби. Фітоніми становлять важливу і своєрідну групу лексики, ще не всебічно досліджену, зокрема на ґрунті української мови є численні найменування рослинного світу (фітоніми). В народних назвах фітонімів переважають утворені складанням основ або слів.

Тополéва – до організації в селі колгоспу десь до 1965 року від моста на р. Дзвинарці до «царської» дороги мимо поміщицького двора була дорога, яка і називалася Тополевою, бо була колись давно обсаджена тополями, або просто Тополівкою.

Ліскі – нижче від Дробового були Ліски – дуже заболочене поле. Походження назви невідоме. Може, це урочище було відгороджене від Дробового, тобто від цвинтаря, городженим плотом – лісками.

Вулиця Зелена – назва даної вулиці не була пояснена, але можливо, за аналогією до квіткова, вишнева – тобто через озелененість території чи наявність певного виду рослинності.

Біля Дуба – невелика прирічкова галявина, посеред якої лежить повалений дуб, що часто використовується як лавка. Назва утворена синтаксичним способом від однойменного апелятивного утворення з вихідним значенням «місце, що знаходиться біля дуба», у якому дуб – «багаторічне листяне дерево з міцною деревиною та плодами – жолудями».

Соснівська – вулиця (найменована по типу квіткова, вишнева), причини найменування невідомі. Топонім Соснівська представлений лексемою соснівська, «вічнозелене хвойне дерево», «хвойне дерево, ялина, сосна»; загальноновизнаної етимології не має.

Грабовіще – пасовище, розташоване на півдні села Матеївці. Мікротопонім утворено додаванням суфіксів -ов, -иц(і) до апелятива граб – «листяне дерево або кущ родини березових з гладенькою сірою корою».

Вулиця Лісна названа через приналежність до лісової частини колишньої маєтності, а нині . Топонім Лісна представлений лексемою лісна.

Під Липами – відрізок дороги, який веде від центральної частини села до школи та сусіднього села, по обидва боки якого ростуть липи. Назва утворена синтаксичним способом від однойменного апелятивного утворення, вихідне значення якого «місце, яке знаходиться під липами», у якому липа означає «дерево родини вербових із високим прямим стовбуром, глянсуватими листками різної форми та одностатевими квітками у вигляді повислих сережок».

Березівка – вулиця розташована на заході села, вздовж якої по обидва боки ростуть берези . Мікротопонім утворено суфіксальним способом від

апелятива береза із семантикою «дерево із зубчастим листям і жовтим пахучим цвітом».

Осічина – вулиця свою назву отримала завдяки тому, що навколо хат росла осика. На даний час ділянка від середини до низу вул. Грушевського.

Сосніна – ліс на північному сході села Замулинці. Назва утворена лексико-семантичним способом від апелятива соснина, що означає «сосновий гай, ліс; сосняк».

Ведмежа яма – куток села, що знаходиться на окраїні села Матеївці. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від словосполучення, у якому опорним компонентом є апелятив яма у значенні «заглиблення в землі».

Лáзи – куток в селі Матеївці. Назва Лази походить від назв лази — луки, сінокоси — косниці і т. д.

Вулиця Пóльова – за словами старожилів села головна вулиця, якою йшли на поля на роботу. Топонім Польова представлений лексемою польова.

Всього було зібрано та проаналізовано 14 відфітонічних назв.

(Див. Додаток В).

2.5. Ономасіологічно-семантична характеристика мікротопонімів

Сучасне мовознавство виявляє значний інтерес до вивчення ономастики, у якій значне місце посідають мовні одиниці на позначення такого різновиду реальної дійсності, якими є географічні об'єкти.

Топоніми розглядають як соціальне явище, що відображає властивості об'єкта, подає їх крізь людське уявлення про даний об'єкт, акумулює та зберігає протягом віків важливу інформацію. Термін для позначення назви населеного пункту дістав назву ойконім. Вагомим є вивчення цього виду топонімів, як закономірно організованої системи, оскільки вони відбивають природні, економічні та соціальні процеси життя населення виступаючи топонімотвірними основами назв населених пунктів. Географічні назви мають значні стилістичні можливості. З лінгвістичної точки зору у топонімів, крім власне топонімного значення, тобто вказівки на певний географічний об'єкт,

наявне етимологічне значення. Якщо емоції викликає не назва, а її носій, тобто географічний об'єкт, то експресивність назви пов'язана з топонімним значенням [10, с.11].

У 60-х рр. ХХ ст., коли мікротопоніміка лише затверджувалася як окрема наука, цьому питанню було присвячено багато наукових розвідок.

Д. Бучко, укладач «Словника української ономастичної термінології», вважає мікротопонімами «назви урочищ, полів, гаїв, лісів, частин лісів, лук, господарських угідь, мікроспоруд (колодязів, мостів, будок, вишок, зимівель, кордонів, мисливських будиночків тощо)» [42, с.43].

Зробивши детальний огляд науковий студій мовознавців щодо переліку географічних об'єктів, власні назви яких потрібно виокремлювати як мікротопоніми, і взявши до уваги вище вказану термінологію Н. Подольської, відповідно до рельєфних особливостей території села Матеївці та села Замулинці Коломийського району Івано-Франківської області до мікротопонімів у магістерській роботі зараховано:

- номінації ставків, криниць, річок з їхніми притоками, джерел, боліт, струмків, невеликих озер та їхніх частин;
- найменування урочищ, ярів, горбків, берегів, гребель, дамб;
- неофіційні назви вулиць, частин населених пунктів, площ;
- назви доріг, стежок, зупинок транспортних засобів;
- назви полів, пасовищ, кладовищ;
- номінації лісів, садів.

Цінну лінгвокультурну інформацію несуть у собі мікротопоніми – «власні назви невеликих, найчастіше природних фізико-географічних, рідше створених людиною об'єктів, земельних ділянок господарського призначення, що мають вузьку сферу застосування: функціонують у межах лише певної мікротериторії, відомі вузькому колу людей, які живуть поблизу названого мікрооб'єкта».

Сформовані в унікальних географічних, історичних і лінгвальних умовах, вони репрезентують відповідні знання й уявлення народу про довкілля,

відображають розуміння людиною власного місця у світі. Актуальним постає питання про механізм накопичення й збереження в мікротопонімії культурної інформації, адже мікротопоніми – справжні історичні пам'ятки, здатні концентрувати в собі минуле [5,с. 16].

Підгрупою топонімів є мікротопоніми – це назви невеликих за розміром та формою рукотворних об'єктів, зокрема частин села, кутків, вулиць, доріг, стежок, криниць, мостів, атакож природних реалій – боліт, горбів, гір, джерел, долин, лугов, пасовищ, полів, ставків, урочищ, ярів. Вони виділяються своєю дериваційною структурою та відомі, як правило, лише вузькому колу місцевих жителів.

Окрему групу мікротопонімів становлять кутки сіл. У Матіївцях куток біля толоки (пасовиська) назвали Мочір, від слова «мочари» - заболочена місцевість. Мочіри, від слова «мочари» - мокляки. Це невеличке та непрохідне болото, завжди стояли води. Як правило, знаходиться на дні долини та часто заросле осокою та очеретом. А далі за ним в сторону села – куток Межи мостами, його назва говорить сама за себе – знаходиться між двома мостами. Мости є незамінними сполучними ланками комунікацій. Вони значно збільшують можливості переміщення людей і вантажів. Куток села до ріки Прут носить назву Корчми: на границі між селами стояла корчма Хуни. На цьому куті було декілька хат, бо частину вулиці забрала ріка, а пізніше і решта мешканців переселились з цього кута. Куток за рікою Дзвинаркою до річки Потік називається Той кут. Таку назву придумали люди і називали Той кут між річками. В Матіївцях (горішня частина села) паралельна з шосейною дорогою носить назву Гора. Це значне підвищення над навколишньою місцевістю або серед інших підвищень. Тому кут отримав назву Гора. Куток кругом толоки, де знаходиться школа, дитячий садок, магазин, має назву Залізний кут. Чому так назвали куток – невідомо. Але давні люди говорять, що неподалік проходила «цісарська дорога» (шосейна), а за нею залізниця з головною станцією, тому кут отримав таку назву. Кут від сусіднього села Перерів називають Багінзберг. Чому так назвали куток – невідомо. Вулицю від села Перерова називають

Багінзберг. Оскільки вона знаходиться на деякій відстані від основної частини села, то Багінзбергом називали її жартома (Багінзбергом перед війною називалася німецька колонія, і знаходилась вона на деякій відстані від міста) по аналогії. А потім назва закріпилась, і так називають куток. Куток кругом толоки, де школа, дитячий садок, магазин, носить назву Залізний куток. Ще один куток, який не менш важливий, має назву Центральний куток. Отримав таку назву через сільську центральну дорогу, яка проходила селами. Цією дорогою люди їздили з села в село. Ці назви збереглися й до сьогодні.

Кутки у Замулинцях мають такі назви: Кут Гора, має таку назву, бо хати знаходяться значно вище від інших.

Горішній куток (Горішні Замулинці), отримав таку назву, бо був зі сходу. А Долішній куток (Долішні Замулинці), отримав таку назву, бо був із заходу. Ці були найбільші кути, назви яких збереглися і до сьогодні. Кут Залихівці, знаходився найдалше від села, аж під Назірною. На цьому куті було поле «Морди», так називали частинку землі. Зарінковий куток, назва говорить про себе. На цьому куті було багато заріноків, тобто рівне місце біля річки поросле травою, де випасали худобу. Циганський куток має таку назву, бо тут проживали цигани. Це група народів етнічної групи, що проживає у багатьох країнах світу. Назви кутів у селі Замулинці менше використовують у спілкуванні та у вжитку, ніж назви кутів у селі Матеївці. У складі пасивної лексики перебувають усі застарілі слова, що вже вийшли із звичайного вжитку в літературній мові і активно не використовуються.

Розглянувши мікротопоніми сіл Замулинці та Матеївці, ми дійшли висновку, що більшу частину назв становлять слова іменникових основ, вони є визначальними, що в цілому не впливає на характер формування топонімічних основ. Тому слід зауважити, що топоніми сіл формувались на основі трьох основних чинників:

- посесивному (людському, антропологічному), який визначає відношення денотата до людини;

- локативному (просторовому, географічному), який окреслює місце об'єкта на певній території стосовно інших географічних об'єктів;

- квалітативному (внутрішньому), що визначає притаманні денотату риси як його властивість [25, с.132].

Група мікротопонімів, що мають безпосереднє відношення до поселення, називають його частини, неофіційні назви вулиць, що паралельно функціонують до офіційних, затверджених у документах, назв.

Кутóк – північна частина села. Назва утворена лексико-семантичним способом від апелятива куток, що означає «певна частина (кінець) села».

Кóрчми – куток села до ріки Прут носить назву Корчми: на границі між Залучем і Замулинцями стояла корчма Хуни. Тепер на цьому кутку є всього 3 хати, а було 13. Частину вулиці до Пруту забрала ріка. Назва утворена від назв споруд, будівель локального значення (найменування церков, монастирів, корчм, броварень тощо).

Чорнозéми – частина села, де розташовані орні поля. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива лани, що означає «безліса рівнина, рівний, широкий простір».

Той кúт – куток за рікою Дзвинаркою до річки Потік називається Той кут, на якому до війни була 21 хата. З них 9 забрав Прут, частина мешканців переселилася на інші вулиці. На кінець 1998 року на кутку залишилось 12 будинків. Ця частина села розташована на північному заході села, точніше на його «куті». Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива кут – «певна частина (кінець) села».

Задні гóни – поле, що було найбільш віддалене від села, знаходилось аж під селом Назірна.

Дробóве – урочище Дробове, давніша назва його була Грובהа. Можливо, десь у сиву давнину там був якийсь цвинтар – гроби. Цього ніхто із старожилів не пам'ятає.

Ліскі – нижче від Дробового були Ліски – дуже заболочене поле. Походження назви невідоме. Може, це урочище було відгороджене від Дробового, тобто від цвинтаря, городженим плотом – лісками.

Уло́га – нижче Сокільної була Улога. Мабуть там уклали (уложили) якусь умову, договір.

Гонча́рівка – південна частина вулиці Шевченка. На сьогодні відомо, що в селі починаючи із XVIII століття розвивалася торгівля та гончарство. Осередком виробництва стала гончарня, біля якої проживали ремісники; саме її розташування зумовило появу народної назви – Гончарівка.

Ку́зня – північна частина вулиці Шевченка, де раніше була розташована кузня. Топонім належить до відапелятивних, назва була створена на позначення господарських об'єктів.

Межи до́рoгами – поля між залізною і шосейною («цісарською») дорогами .

Ка́мінь – горбиста місцевість з каміння. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива камінь із семантикою «тверда гірська порода у вигляді суцільної маси, що не кується і не розчинається у воді».

Бі́ля Мли́на – невеликий гай, що розташований біля млина. Даний мікротопонім утворений синтаксичним способом від однойменного апелятивного утворення, вихідне значення якого «місцевість біля млина» вказує на розташування. Апелятив млин означає «споруда, що розмелює зерно на борошно за допомогою вітряної, водяної, парової та ін. енергії».

Ко́ло Моги́ли – центральна площа перед братською могилою, що розташована недалеко цвинтаря. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від прийменникового словосполучення, у якому опорним компонентом є апелятив могила – «місце поховання і насип, горбик на ньому».

Бі́ля Каплі́чки – територія коло каплички Матері Божої на окраїні села. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від однойменного прийменникового словосполучення. Опорним компонентом є апелятив капличка із семантикою «невелика споруда без вітаря для відправ і молитов».

Біля зупірки – місцевість у центрі села Матеївці, призначена для зупинки автобусів, яка часто використовується молоддю як місце зустрічі. Назва утворена синтаксичним способом від однойменного апелятивного утворення, у якому елемент остановка означає те саме, що й зупинка – «спеціально визначений пункт, місце, де постійно зупиняється транспорт, щоб пасажери могли вийти або зайти».

Старá Ву́лиця – одна з центральних вулиць села. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від однойменного словосполучення, у якому опорним словом виступає вулиця із значенням «яка існує довгий час».

До́лішній кúт – частина села на півдні, що простягається вздовж головної дороги від центру села до його закінчення, де розташовані людські поселення. Мікротопонім утворено синтаксичним способом від однойменного словосполучення, де опорним компонентом є апелятив кінець – «крайній пункт, межа протягності предмета, площини тощо, а також те, що прилягає до такого пункту, межі».

За́города – назва поля, яке знаходиться на південному заході. Мікротопонім утворено префіксальним способом за допомогою префікса . «Ділянка землі при садибі, здебільшого для вирощування овочів».

Фі́льва́рок – назва поля, що розташоване на захід від центру села. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива польського походження фільварок «у феодальній Польщі, Литві, Білорусії та на Україні – комплекс земельних угідь, на яких феодал-поміщик вів власне господарство».

Багінзбе́рг – вулиця в селі Матеївці від села Перерова. Оскільки вона знаходиться на деякій відстані від основної частини села, то Багінзбергом називали її жартома (Багінзбергом перед війною називалася німецька колонія, і знаходилась вона на деякій відстані від міста) по аналогії. А потім назва закріпилась, і так називають вулицю.

Подана група представлена 21 мікроойконімами (Див.Додаток Г).

Висновки до розділу II

Історія села, як і будь-якого населеного пункту, частково відображається в його топоніміці, тобто назвах кутків, вулиць, урочищ, полів, річок. тому зупинимося на топоніміці сіл Матеївці і Замулинці.

Досліджуючи та характеризуючи власні назви необхідно звертати увагу на назви населених пунктів міст та сіл. Важливо врахувати, що для назв населених пунктів міст, сіл, тощо прийнято крім загального терміна «топонім» вживати термін ойконім; для позначення водних об'єктів (річок, озер, морів) термін гідронім; для об'єктів рельєфу, тобто об'єктів орографічних (гір, хребтів, горбів, долин, плато, низовин, гірських ущелин та інших) оронім та ін.

Сукупність власних географічних назв позначають терміном «топомінікон», або «топонімія».

До складу мікротопонімів вулиць, кутків села Замулинці та села Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області входять : відантропонімні назви, відзоонімні назви, відфітонімні назви, мікроойконіми.

Неофіційні назви вулиць села Матеївці та села Замулинці функціонують серед населення паралельно до офіційних, чим дуже схожі до пари антропонімних термінів «прізвище – прізвисько». Як і будь-які населені пункти село Матеївці та село Замулинці поділене на менші, не зареєстровані в офіційних джерелах, частини, назви яких допомагали орієнтуватися на місцевості ще до виникнення офіційних назв вулиць і продовжують функціонувати дотепер серед місцевого населення. Цікавими серед цих мікротопонімів є вулиця Багінзберг та назва частини села та вулиця Гончарівка – південна частина вулиці Шевченка у якій вона розташована.

РОЗДІЛ III

ОРОНІМИ ТА ГІДРОНОІМИ СІЛ ЗАМУЛИНЦІ ТА МАТЕЇВЦІ

3.1. Відоронімні назви

Мікротопоніми в більшості є фактами однієї мови та результатом творчості окремого народу. Вони інформують насамперед про ландшафтну організацію місцевості, особливо рельєфного характеру. Карпатський географічний масив, зокрема ороніми, сьогодні є надійним і важливим джерелом у становленні етно- та лінгвогенезу нашого народу. Візитною карткою Українських Карпат можна назвати омоніми. Вони містять у собі цінні етнокультурні, соціальні, антропонімічні відомості, та є одними з виразників національної специфіки мови, бо виникають у мові кожного народу в різні періоди та з різних причин. Омоніми генетично пов'язані з апелятивною й ономастичною лексикою, а тому їх етимони фіксують побут, суспільно-політичний лад, матеріальну й духовну культуру, взаємозв'язки з іншими народами, світогляд, психічні особливості та іншу екстралінгвістичну інформацію [53, с. 7-13].

Оронімами називають будь-який елемент рельєфу земної поверхні – підвищення, заглибини, рівнини (гора, горб, вершина, скеля, берег, хребет, яма, яр, долина, низина тощо) . Крім фізико-географічних показників, подібні найменування тісно пов'язані з народним сприйняттям природних особливостей краю, втілюють креативний імператив.

Гора – символ внутрішньої висоти людського духу; найвищої точки; центру, через який проходить вісь землі та підземного царства; священного місця, де жили боги, відбувалися жертвні обряди; образ світу; модель Всесвіту; варіант у трансформації світового дерева. Відомо, що для багатьох народів світу були культи священних гір. Українцям такий культ теж властивий [44, с. 61- 62].

Фізико-географічне положення території Карпат сприяє поширенню онімів на позначення підвищених елементів рельєфу.

В більшості оніми представлені найпростішими географічними термінами, як-от: берег, верх, гора, горб, грунь, діл, жбир, кичера, клива, магура, обіч, щовб. Також існують географічні терміни метафоричного походження. Хоча таке перенесення відбулося давно, і на сьогоднішній день сприймаються як термінопохідні: бердо, сідло, стіна та ін. Крім об'єктів, зацентровано головну увагу на самих назвах, оскільки вони найчіткіше втілюють номінотворчі особливості народу. Зазвичай така назва залишається впродовж століть, а сам об'єкт під впливом часу змінюється. Наприклад, сьогодні поле у селі Замулинці, що на Коломийщині, називається Горб. Звичайно, первісно так номінувався підвищений елемент рельєфу або ж суміжний із ним[45,с.176].

Серед урочищ трапляються назви, пов'язані з видобуванням.

Глиніще – місце, де викопували жовту глину для будівництва жител.

Рудки – назва походить від слова руда, іржаве болото, заболочена низовина. Рудки розташовані під верхом східної частини гори Кичерки.

Підгоро́ра – вулиця в селі Матеївці) долішня частина села Під горою (вул. Підгора) до війни було всього 2 будинки, у 1998 році – 19. Майже половина мешканців цієї вулиці переселились з інших вулиць – Корчмів, та з Того кута.

Молодіжна – вулиця між вулицями Гора і Підгора в 70-х роках виросла нова вулиця, яку називали мабуть, тому, що на ній будувалися молоді сім'ї. У 1998 році на цій вулиці вже було 7 будинків.

Гора́ – в Матіївцях (горішня частина села) вулиця паралельна з шосейною дорогою також носить назву Гора. На ній на 1998р. є 7 будинків. Був до війни один. Зараз – значно більше. Назва утворилась через своє місце розташування (найвища частина села);

Подождоро́ра – за Улогою вздовж залізної дороги була Подождорога. Назва походить від слів «поздовж гори».

Козацька Моги́ла – символічна могила з надписом «Борцям за волю України», насипана у центрі села. Мікротопонім утворений синтаксичним

способом від однойменного апелятивного утворення, вихідне значення якого «могила, у якій поховані козаки».

Мóрди – поле, найдалше від села аж під Назірною.

Ліса – гора, яка знаходиться у східній частині села. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива лисий із семантикою «той що позбавлений рослинності; голий (про землю, гори тощо)».

Вежа́ – гора, яка знаходиться на схід від гори Лиса. Мікротопонім утворився лексико-семантичним способом від апелятива вежа із семантикою «висока вузька споруда, що має висоту значно більшу за ширину і будується окремо або як складова частина фортеці, палацу».

Гора Ка́мінь – гора в селі Замулинці. Географічний термін гора найчастіше вживається зі значеннями “гора”, “підвищення”, “вершина гори”, “підвищення на дорозі”.

Лáнки – поле, яке знаходиться ближче до села, під « Мордами» має назву ланки.

Стадіо́н – велика територія коло річки, яка знаходиться на півдні села. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива стадіон із семантикою «спортивна споруда, яка складається з футбольного поля, майданчиків, бігових доріжок, трибун для глядачів, допоміжних приміщень для тренувань і змагань з різних видів спорту» .

На Соки́льні – поле, яке розташоване згори від ферм, де раніше був панський двір.

За ко́паною доро́гою – після панського поля була копана дорога, яка відділяла панське поле від людських наділів.

За горо́дами – поле, яке за пасовиськом, навпроти ставів, і нині називають «За городами».

На Да́мбі – місце на захід від центру села, яке знаходиться по обидва боки дамби. Назва утворена синтаксичним способом від однойменного апелятивного утворення, де компонент дамба означає «споруда у вигляді валу для зберігання води у водоймищах, захисту низин від затоплення».

Лихі́ці – називали поле, де тепер знаходиться сільський цвинтар .

Гендзлі́ве – урочище села Матеївці. Територія, яка знаходиться на березі річки Прут. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива рінь із семантикою «берег або дно річки з крупного піску, гравію, гальки та ін.

Ме́жи до́рогами – так називалось поле між залізною і шосейною дорогами.

Залі́зний ку́т – північна частина села Матеївці. Куток кругом толоки, де школа, дитячий садок, магазин. Назва утворена лексико-семантичним способом від апелятива куток, що означає «певна частина (кінець) села». Кут отримав таку назву, бо неподалік проходила «цісарська дорога» (шосейна), а за нею залізниця з головною станцією.

Цига́нський Ку́т – урочище села Замулинці.

Горі́шні За́мулинці – куток села Замулинці, що знаходиться в горішній частині села. Отримав таку назву через свою геолокацію (схід)

Долі́шні За́мулинці – куток села Замулинці, що знаходиться в долішній частині села. Отримав таку назву через свою геолокацію (захід).

Залихі́вці – куток села Замулинці. Знаходиться найдалше від села, аж під сусіднім селом Назірною, етимологію назви цього кута, на жаль, не з'ясовано.

Контро́версія – урочище, яке знаходилося в селі обабіч річки Дзвинарки. Це латинське слово, що означає «розбіжність», «суперечка» . Очевидно, над цим полем колись велась якась суперечка між громадою села і поміщиком чи між поміщиками.

На зарі́нку – поле поблизу ріки Прут. Це поле носить назву На зарінку.

Усього зібрано 29 відоронімних назв (див. Додаток Д). Це найбільша група проаналізованих мікротопонімів. Номінації цієї групи дають уявлення про рельєф села Замулинці та села Матеївці та його прилеглих територій. Найменування мають не лише невеликі виступи, горби, гори (Ведмежа, Камінь, Лиса, Вежа), а й прилегли до них території (Коньова).

3.2. Відгідронімні назви

В житті кожної людини власні назви відіграють важливу роль, адже сама людина є творцем та носієм онімів. Гідроніми викликають особливий інтерес адже це— назви водних об'єктів, що зберегли різночасові архаїчні мовні явища і є цінним джерелом для з'ясування таких загальних процесів, як етногенезу слов'ян, їх мовних та культурних контактів, міграційних рухів населення певних регіонів.

Саме тому в останні десятиліття з даної проблеми української гідронімії появилось чимало словників, багато монографічних досліджень, спеціальних збірників та статей.

Велику кількість назв українських водотоків використовувалися в наукових дослідженнях відомих зарубіжних та вітчизняних мовознавців (О. Трубачова, Р. Козлової, І. Кнежі, Л. Кіша, З. Франко, Ю. Карпенка, І. Желєзняк, О. Стрижака, В. Німчука, В. Лучика, В. Шульгача, О. Карпенко, С. Вербича, М. Габорака, Ю. Матієва та ін.). Хоча внесок в дану тему чималий, це не вичерпує всього комплексу актуальних питань гідроніміки. Дуже важливим в цьому відношенні є збір, інвентаризація та етимологічна інтерпретація онімного матеріалу. Саме тому завданням сучасної ономастики є залучення в науковий обіг гідронімів, які ще не були предметом комплексного аналізу онімів у просторі й часі [33,с.228].

Найдавнішу верству науки топонімії складають саме гідроніми (в першу чергу назви великих річок і озер, які з давніх-давен слугували людині як місця постійних поселень і промислів, як транспортні шляхи). Вони майже завжди є джерелом формування інших топонімів. До найдавнішого пласту топонімії належать також ороніми – назви великих гірських масивів. Значна частина стародавніх гідронімів і оронімів засвоєна від попереднього іншомовного населення; походження багатьох з них (Дніпро, Десна, Сейм, Псел, Шостка, Охтирка, Легань, Дальня Ільма, Єзуч, Вистороп, Ворскла, Вороніж, Ташань, Світязь, Ірдинь, Мокрий Кагарлик, Ірпінь та ін.) дискусійне, оскільки вони походять, напевне, з вимерлих мов [11,с.18].

Село Замулинці розташоване на лівобережній частині гірської річки Прут. Село названо так тому, що річка Прут часто розливалась, повені замулювали більшу частину села.

Гаврілів Пóтік – струмок, який знаходиться на півдні села. Мікротопонім утворено від антропоніма Гаврило зі значенням «територія, що належала Гаврилові», де опорним компонентом є апелятив потік «річка (перев. невелика), струмок із стрімкою течією»

Прўт – річка бере свій початок у Карпатах, біля підніжжя гори Говерли - найвищої точки України. Протікає через село Замулинці. Тут вона носить яскраво виражений гірський характер: круті, обривисті береги і дуже висока швидкість течії .

Рўдка – річка була рудого кольору, бо усі ці болота були сильно насичені окисом заліза. При контакті із світлом, вміст заліза одразу іржавів і ставав рудого кольору. Вода була завжди зафарбована в рудуватий колір і люди почали її називати Рудка, від слова “руда”.

Залу́ка – урочище розташоване на півночі села Замулинці. Мікротопонім утворений синтаксичним способом від прийменникового словосполучення, де головним компонентом виступає слово лука «дугоподібний вигин русла річки або берега річки» та додаванням просторового прийменника.

Зарі́ччя – частина села, яка розташована на заході за річкою Дзвинаркою. Мікротопонім утворився синтаксичним способом від прийменникового словосполучення, у якому головним компонентом виступає слово ріка – «водний потік, що живиться із джерела або стоком атмосферних опадів і тече по видовжених зниженнях рельєфу від верхів'я до гирла»

Водоспа́д – територія, яка розташована на берегах річки Дзвинарки та знаходиться в західній частині села. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива водоспад із семантикою «падіння води на місці прямовисного уступу річища річки або потоку».

Дзвинáрка – річка, яка протікає в с.Матеївці. Існувала давня легенда, за якою ще дуже давно в селі жила багата дівчина на ім'я Дзвінка. Жила біля річки, люди часто бачили, як вона купалась в ній. Але одного разу піднялась сильна вода, яка і забрала життя цієї дівчина. А назва збереглася і досі.

Велікий ставóк – природний став. Назва утворена за допомогою якісного прикметника великий та загальної назви, що позначає даний вид географічного об'єкту.

Малій ставóк – природний став, що існував до кінця ХХ століття і, як і Великий, поступово зник. Назва розкриває характерну ознаку водойми - невеликий розмір, тому віднесемо її також до категорії на позначення розміру. За дослідженнями лінгвістів, ставок у народній термінології тлумачиться як «штучна водойма з непротічною водою в заглибленні», «загачене місце в річці», а також «сажалка, штучна водойма, в якій розводять рибу» [15, с. 185]. Проаналізувавши значення топоніма, можемо стверджувати, що тут найдоцільнішим є перше визначення.

Водоспа́д – територія, яка розташована на берегах річки Дзвинарки та знаходиться в західній частині села. Мікротопонім утворено лексико-семантичним способом від апелятива водоспад із семантикою «падіння води на місці прямовисного уступу річища річки або потоку».

Зарі́нко́вий ку́т – територія, яка розташована на березі річки Прут. Назва, очевидно, походить від «зарінок» пологий берег річки, порослий травою.

Прова́лля – глибоке місце на річці Прут. Назва утворена лексико-семантичним способом від апелятива провалля, що означає «глибока яма, яр, западина, розколина на земній поверхні».

Спа́ський По́тік – струмок, який знаходиться на півдні села. Мікротопонім утворено від антропоніма Спас, що означає «село, що розташоване на південному заході від села».

Джерельна вулиця – причина назви вулиці невідома, можна припустити, що на ній колись знаходилось джерело, яке напувало село. Топонім Джерельна представлений лексемою джерельна.

Вільховець – річка, що знаходиться в селі Матеївці. Назва походить від назви дерева, вільхи. Навкруги річки було багато таких дерев.

Мочари – від шосейної дороги і р.Потік вниз поля були дуже заболочені, тому й називались Мочари – мокра місцевість

Вулиця Озерна названа через прилеглисть до ставу, що знаходиться у північній частині села (напевно тому що раніше це було озеро). Топонім Озерна представлений лексемою озерна.

Семінів Став – не велика за розміром водойма розташована на південній частині села. Мікротопонім утворений синтаксичним способом від поєднання антропоніма Семен (прізвище власника) і апелятива став, що означає «водоймище (у природному чи штучному заглибленні) з непроточною водою».

Коло Озера – куток села названий через прилеглисть до ставу, що знаходиться у північній частині села.

Всього було зібрано 19 гідронімів (див. Додаток Е).

Висновок до розділу III

Інформація, яку подано у цих видах власних назв, дає чітке уявлення про водні багатства сіл Матеївці та Замулинці. У поселенні та на його прилеглих територіях знаходиться 2 ставки: Малий Ставок і Великий Ставок та 2 струмки. Велике значення для селян відігравала й досі відіграє річка Прут, Дзвинарка, Вільховець, Рудка про що свідчать численні номінації її поворотів та глибоких місць.

Проаналізовані мікротопоніми утворилися одним з трьох способів: лексико-семантичним, синтаксичним та афіксальним, який поєднує суфіксальний, префіксальним та префіксально-суфіксальний способи. Найбільша кількість мікротопонімів утворилася синтаксичним способом – 68 одиниці. Серед них переважають зрощені прийменникові конструкції, які

вказують на місцезрешташування названих об'єктів. 20 мікротопонімів утворилися лексико-семантичним способом. І на третьому місці за продуктивністю творення – афіксальний спосіб. Ним утворилися 16 онімів .

Отже, система мікротопонімів є цікавим матеріалом для різносторонніх лінгвістичних досліджень. Знання про причини номінації конкретних частин населених пунктів важливі і для фахівців з інших галузей. Саме тому мікротопоніми потребують комплексного і детального аналізу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Становлення української топонімії відбувається в сер. ХХ ст. Вивчення українських назв почалося з погляду їхнього походження, закономірностей функціонування в мові на різних історичних етапах.

На даний час присутня чимала різноманітність топонімів. Важливою є мовна класифікація, яка створена на основі лексичної приналежності. Однією з них є мовна класифікація на основі лексичної приналежності. Це насамперед назва рідної мови, назви, які успадковані з інших мов та іншомовні назви). Етимологічна класифікація відкриває нам поділ топонімів за такими ознаками: етимологічно очевидні, етимологічно прозорі, етимологічно непрозорі.

Основу семантичної класифікації становить змістовне значення власної назви населеного пункту.

Відомо, що наука ономастика бере свій початок ще з Античних часів. Вже у ХІХ ст. розпочинають свою роботу детальні студії з ономастики. Вчених, які досліджували дану науку зацікавили назви, що були записані в метриках, та різних історичних документах.

Отже, наука, що вивчає власні назви - це комбінована історична дисципліна, що вивчає імена різних типів. Саме наука ономастика використовує дані етимології, культурології та історичної географії.

Бурхливий розвиток ономастики відкриває перед нами різноманітні аспекти цієї науки. Сучасний етап характеризується дослідженнями онімів в літературному середовищі, а також розвитком когнітивної ономастики

Під час проведення даного дослідження, ми виявили, що до сьогоденішнього часу немає єдиної класифікації цих груп онімів. Даний факт значно ускладнює їхнє вивчення.

Широку мотивувальну базу також мають відантропонімічні прізвиська. Неофіційна антропонімія характеризується активним функціонуванням родичівських прізвиськ, що характеризують когось з родичів.

Об'єктом нашого дослідження стали мікротопоніми сіл Замулинці та Матеївці Коломийського району Івано-Франківської області. В ході роботи ми

дослідили мікротопонімію цих сіл. Під час дослідження, нами було виконано наступні завдання:

1. Досліджено періодизацію номінації топонімікону селища;
2. Згруповано мікротопоніми в певні групи за синонімічними характеристиками;
3. Охарактеризовано етимології назв та характеристику історичного впливу на топонімікон досліджуваної території.

Аналіз зібраних мікротопонімів дав змогу зробити такі висновки:

1. Усього було зібрано 104 мікротопоніми, які відповідно до об'єкта номінації поділено на такі основні групи: відантропонімні назви, відфітонімні назви, відзоонімні назви, мікроойконіми, омоніми (відоронімні назви), гідроніми (відфітонімні назви).

2. До відантропонімних назв вулиць, кутків сіл Замулинці та Матеївці зараховано номінації вулиць (Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки), річок (Дзвинарка, Прут, Залука), струмки (Рудка, Спаський потік) та їхніх частин. Всього було зібрано та проаналізовано 19 гідронімів. Інформація, яку подано у цих видах власних назв, дає чітке уявлення про водні багатства сіл. Велике значення для селян відіграла й досі відіграє річка Прут, про що свідчать численні номінації її поворотів та глибоких місць.

3. До мікрооронімів віднесено номінації урочищ (Глинище, Рудки, Підгора), горбків (Козацька могила), гір (Вежа, Лиса, Гора Камінь). Усього зібрано 29 відоронімів. Номінації цієї групи дають уявлення про рельєф сіл Матеївці та Замулинці та його прилеглих територій. Найменування мають не лише невеликі виступи, горби, гори, а й прилеглі до них території .

4. Мікроойконіми представлені власними назвами вулиць (Ліски, Дробове, Кузня, Гончарівка). Цікавими серед цих мікротопонімів є вулиця Багінзберга назва частини села. Це вказує на взаємозв'язки усередині системи мікротопонімів. Проаналізовано 21 мікроойконімів.

5. Відфітонімні назви представлені 14 онімами (Тополева, Ліски, вулиця Зелена). Всього зібрано 14 відфітонімних назв.

6. Найменш чисельною групою проаналізованих мікротопонімів є відзоонімні назви, їхня група об'єднує 4 найменування.

Таким чином, здійснений аналіз мікротопонімів сіл Матеївці та Замулинці дав змогу вставити семантику мотивувальних баз та способи творення мікротопонімів.

Необхідність фіксації мікротопонімів важлива тому, що в процесі історичного розвитку такі назви часто змінюють свою форму, витісняються іншими, або й зникають взагалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв О.Є. Наукометричний аналіз періодичних географічних видань з питань висвітлення результатів топонімічних досліджень. *Молоді науковці у географічній науці: Зб. тез II Міжнар. науково-прак. конф. студентів і молодих вчених*. К.: ВГЛ «Обрії», 2005. С. 23-25.
2. Афанасьєв О.Є. Методологічні аспекти застосування основ топоніміки у курсі «Фізична географія України». *Шкільна географічна освіта: проблеми і перспективи. Зб. наук. праць*. К.: ДНВП «Картографія», 2006. Вип.1. С. 88-94.
3. Афанасьєв О.Є. Географічне дослідження топонімічної системи України: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. К., 2006. 17 с.
4. Баньої В. Ф. Мікротопонімія басейну річки Ужа: (на матеріалі українських говірок Закарпаття): автореф. дис. ... канд. філол. наук. / В. Ф. Баньої. Івано-Франківськ, 2009. 20 с.
5. Баньої В. Ф. Лінгвокраїнознавчий потенціал української мікротопонімії (на прикладі назв географічних об'єктів басейну річки Ужа). *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 111. 2013. С. 16–19.
6. Байцар А.Л. Використання місцевих географічних термінів Українських Карпат у ландшафтознавстві. *Фізична географія та геоморфологія. Матеріали науково-практичної конференції*. К.: ВГЛ Обрії, 2004. Вип. 46, Т. 2. с. 7-12.
7. Бучко Д. Походження назв населених пунктів Покуття. Львів: Світ, 1990. 143 с.
8. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Словник української ономастичної термінології. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.
9. Бучко Д. Лексико-мотиваційні та структурно-словотвірні особливості мікротопонімії Перегінщини. *Історична та сучасна українська ономастика: Вибрані праці*. Чернівці: «Букрек», 2013. С. 384.

10. Бучко Д. Г. Класифікація ойконімів України (словотвірно-мотиваційний аспект). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2000. Вип. 37. С.10-13.
11. Беценко Т. П. Вступ до топоніміки: Навчальний посібник. Суми, 2019. 152 с.
12. Білецький А. О. Основи етимологічних досліджень ономастичного матеріалу .Ономастика: Республіканський міжвідомчий збірник Київ. Наук. думка, 1966. С. 3–15.
13. Волощук М. Д., С.Б. Юзюк. Замулинці. Історія розвитку села від найдавніших часів до нинішніх днів. – Івано – Франківськ : Симфонія форте, 2014. – с. 168.
14. Габорак М. М. Назви гір і полонин Івано-Франківщини: словник-довідник. Вид. 2-ге, допов., уточ. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. 500 с.
15. Громко Т. В. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини. Т. 1. Кіровоград : РВЦКДПУ, 1999. 224 с.
16. Грещук Валентина. Лексико-семантична і словотвірна характеристика мікроойконімів села Ріпне Рожнятівського району Івано-Франківської області. *Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Філологія. Випуск XXIX-XXXI*. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. С. 157–162.
17. Єрмоленко С., Бибик С., Тодор О. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів Київ .Либідь, 2001. 224 с.
18. Карпенко Ю. О. Ономастика. Українська мова. Енциклопедія. Вид. 3-є, зі змін. і доп. Київ. Видавництво «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. 457 с.
19. Костриця М. Ю. «Географія рідного краю»: ретроспективний погляд крізь ХХ століття Географія. *Краєзнавство. Туризм*. 2003. №1 (294). С.6 – 8.

20. Круль В.П. Українське краєзнавство в концепції української національної школи. *Удосконалення змісту підготовки вчителя географії*. Тернопіль, 1993. С. 89-91
21. Круль В. П. Краєзнавство: історична географія. Конспект лекцій / за ред. Я.І. Жупанського. Чернівці. ЧНУ 1999. 107 с.
22. Купач Т.Г. Методика географо-топонімічного аналізу території України (на прикладі ойконімів) автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к геогр. н. 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. Київ, 2007. 17 с.
23. Купач Т.Г. Хронологічний та лексико-семантичний принципи утворення семантичної класифікації географічних назв для географічних досліджень *Фізична географія та геоморфологія: Міжвідомчий науковий збірник*. К.: Обрії, 2005. Вип. 47. С. 200-205.
24. Лучик В. Етимологічний словник топонімів України. Київ : ВЦ «Академія», 2014. С. 29–30.
25. Лучик В. В. Залежність власних назв від розвитку суспільства (на 101 матеріалі української мови) . *Nazwy własne a społeczeństwo* / [red. Romana Łobodzińska]. Łask : Oficyna Wydawnicza LEKSEM, 2010. Т. 2. 292 с
27. Лужецька О. Б. Мікротопоніми Бережанщини та Підгаєччини з географічними термінами в основах. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2011. С. 467–475.
28. Марченко Н. В. Функції власної назви в ономастичних студіях А. О. Білецького. *Мовні і концептуальні картини світу*. Вип. 39. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. С. 40–44.
29. Мосур О. С. Суфіксальний спосіб творення історичної мікротопонімії(на матеріалі назв Самбірського циркулу) . *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. С. 40–44.
30. Мокрицький Г. П., Кондратюк Р. Ю. Старий Житомир *Житомирський вісник*. 1993. 36 с.

31. Наливайко М. Я. Неофіційна антропонімія Львівщини : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 українська мова. Тернопіль, 2011. 201 с.
32. Олександрук І. Мікротопонімікон Тростянецьчини(с.Ободівка, с. Оляниця, с. М.Стратіївка Тростянецького р-н. Вінницької обл.) . *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2016. С. 130–138.
33. Обручар А. Становлення і функціонування гідронімії українського Надднісся. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Мовознавство*. 2017. 1(27).с.227-230
34. Осташ Н. Холмські вуличні прізвиська: минуле і сучасне. Діалектологічні студії. 8 : Говори південно-західного наріччя / відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів .Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2009. С. 159–173.
35. Подольская Н. В. Вопросы исследования микропонимии // Питання ономастики: матеріали II Республіканської наради з питань ономастики. Київ: Наук. думка, 1965. С. 209.
36. Сегін Л. Структурно-словотвірні особливості мікротопонімів Донеччини . Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2021. С. 143–162.
37. Сегін Л. В. Структура мікротопонімів селищ Щербинівка й Петрівка міста Торезька Донецької області . *Науковий вісник ДДПУ ім.Івана Франка.Серія " Філологічні науки"*. 2017. С. 170–172.
38. Стасюк, Т.В. (2005). Відонімні утворення : структурно-семантичні і функціонально-стилістичні аспекти у мові сучасної публіцистики : автореф. дис. на здобуттянаук.ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» . Д. 18 с.
39. Скорук І.Д. Курсова та дипломна робота з ономастики: посібник[для студ.вищ.навч.закладів].Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 295 с.
40. Слюзар Н. Мікротопоніми як окремий клас онімів . Українознавчі студії.Івано-Франківськ. Плай. 2019. №20. С. 118–128.

41. Словник української мови: в 11 т./Інститут мовознавства; за ред. І.К.Білодіда. Київ. Наук.думка, 1974, Т.5.415 с.
42. Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012. С. 122.
43. Словник прізвиськ північно-західної України : у 3-х т. / упорядник Г. Л. Аркушин. Луцьк : РВВ «Вежа», 2009. Т. І. А-И. 412 с.
44. Словник символів культури України / за заг. ред. В.П.Коцура, О.І.Потапенка, М.К. Дмитренка. К. : Міленіум, 2002. 260 с
45. Наталія Сокіл-Клепар. Концепт «гора» в мікротопонімах українських Карпат. Народознавчі зошити. №3(99), 2011. С.175-178
46. Скляренко О.М. Деякі зауваження щодо топонімів відантропонімного походження (типологічний аспект). *Слов'янський збірник : збірник наукових праць. Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*, 2012. Вип. 16. С. 221.
47. Турчак О. Функціонально-семантичне навантаження антропонімів у мовному просторі творів Григора Тютюнника. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2012. Вип. 12. С. 152–159.
48. Трійняк І. Словник українських імен. Київ. Довіра, 2005. 509 с.
49. Тихоненко О. В. Структурно-словотвірні особливості віконімів Харківщини . *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. С. 67–71.
50. Торчинський М. Денотатно-номінативна структура антропонімікону української мови. *Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. Філологічні науки*. Вип. 15. Т. 1. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. С. 146–150.
51. Торчинський М. М. Функції власних назв у художньому мовленні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Лінгвістика*. 2010. Вип. 12. с. 173–178. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24863/1/Torchynskiyi.pdf>

52. Федурко М. Мікротопонімія Дрогобиччини: ономастичний та лінгвокультурологічний виміри . *Проблеми гуманітарних наук. Серія "Філологія"*. 2021. С. 68–75.
53. Цілуйко К. К. Програма збирання матеріалів для вивчення топоніміки України. К. 1962. 21 с
54. Шевцова В.О. Топонімія Луганщини. Луганськ. Знання, 2000. 116 с.
55. Шулська Н. Неофіційна антропонімія Західного Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Луцьк : [б. и.], 2011. 20 с.
56. Худаш М.Л., Демчук М.О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення) / М.Л. Худаш, М.О. Демчук. К. Наукова 1991. 302 с.
57. Янко М. П. Топонімічний словник України : словник-довідник / Микола Тимофійович Янко. К. Знання, 1998.432 с.
58. Ярослав Жолобайло. Історико – етнографічний нарис. Це Матіївці – наше село 2000. С. 132 – 135.
59. Яцій В. О. Назви населених пунктів Івано Франківської області, мотивовані християнськими канонічними іменами. Гол. 105ед.. Є.С. Отін. Донецьк: ТОВ «Юго Восток, Лтд», 2008. № 2. с. 37 -47.

ДОДАТКИ

Реєстр мікротопонімів села Матеївці та Замулинці Коломийського району Івано-Франківської області

Додаток А

Відантропонімні назви

1. Вулиця Андрея Шептіцько
2. Вулиця Косівська
3. Вулиця Гагаріна
4. Вулиця Шевченка
5. Вулиця ім. М. Грушевського
6. Вулиця У Миколи
7. Вулиця Й. Сліпого
8. Коло Петровича
9. Вулиця ім. Лесі Українки
10. Вулиця ім. І. Підкови
11. Вулиця ім. В. Стуса
12. Вулиця ім. І. Вішенського
13. Вулиця Героїв Крут
14. Вулиця ім. М. Лисенка
15. Вулиця ім. О. Довбуша
16. Вулиця ім. М. Шашкевича
17. Вулиця ім. І. Франка

Відзоонімні назви

1. Сокільня
2. Ведме́жа
3. Бо́рсуки
4. Ко́нева

Відфітонімні назви

1. Тополéва
2. Ліскі
3. Вулиця Зелéна
4. Біля Дуба
5. Соснівська
6. Грабовіще
7. Вулиця Лісна
8. Під Липами
9. Березівка
10. Осічина
11. Сосніна
12. Ведмежа яма
13. Лазі
14. Вулиця Пóльова

Мікроойконіми

1. Кутóк
2. Кóрчми
3. Чернозéми
4. Той кúт
5. Задні гóни
6. Дробóве
7. Ліскí
8. Улóга
9. Гончарíвка
- 10.Кúзня
- 11.Межи дорóгами
- 12.Кáмінь
- 13.Бíля Млина́
- 14.Кóло Могíли
- 15.Бíля Каплíчки
- 16.Бíля зупíнки
- 17.Старá Вúлиця
- 18.Долíшній кúт
- 19.Зáгорода
- 20.Фíльварок
- 21.Багінзбéрг

Відоронімні назви

1. Глиніще
2. Рудки
3. Підгора
4. Молодіжна
5. Гора
6. Подождора
7. Козацька Могила
8. Морди
9. Ліса
10. Вежа
11. Гора Камінь
12. Ланки
13. Стадіон
14. На Сокильни
15. За копаною дорогою
16. За горами
17. На Дамбі
18. Лихіці
19. Гендзліве
20. Той кут
21. Межі дорогами
22. Залізний кут
23. Циганський Кут
24. Горішні Замулинці
25. Долішні Замулинці
26. Залихівці
27. Багінзберг
28. Контровєрсія
29. На зарінку

Гідроніми сіл

1. Гаврі́лів По́тік
2. Пру́т
3. Ру́дка
4. За́лука
5. За́річчя
6. Водоспа́д
7. Дзвинáрка
8. Вели́кий ставо́к
9. Ма́лий ставо́к
10. Водоспа́д
11. За́рінко́вий ку́т
12. Прова́лля
13. Спа́ський По́тік
14. Вулиця Джерéльна
15. Ві́льховець
16. Мочáри
17. Вулиця Озе́рна
18. Семéнів Ста́в
19. Ко́ло Озе́ра